

Pedagogisch Beleid

Kinderdagverblijf de Pompoen

“Geef mij de tijd en ruimte
en ik ben .....natuurlijk”

Kinderdagverblijf de Pompoen

Reutsedijk 13

5264 PC Vught

T 073-2020077

E info@depompoenvught.nl

[LRL KDV 257855324](#)

[LRK BSO 163451370](#)

30-08-2018 definitief
Laatste update: nov 2019

Inhoudsopgave	blz.
Inhoudsopgave	2
Voorwoord	6
Inleiding	7
1 De totstandkoming van het pedagogisch beleid	8
1.1 Het waarom van het pedagogisch beleid	
1.2 Uitgangspunten ten opzichte van de rol van ouders	
1.3 De functies van het pedagogisch beleid	
2 Pedagogische visie	11
2.1 Kinderopvang geïnspireerd o.a. door de antroposofie	
2.2 Overdracht van normen en waarden	
3 De pedagogische doelstelling	17
3.1 Veiligheid	
3.2 Thuisgevoel creëren	
3.3 Persoonlijke aandacht	
3.4 Eten en drinken	
3.5 Slapen	
3.6 Zindelijkheid en verschoneren	
3.7 Spelen	
4 Persoonlijke competenties	23
4.1 Hoofd, hart en handen	
4.2 Zintuigen en motorische vaardigheden	
4.3 Wilsontwikkeling	
4.4 Taalontwikkeling	
4.5 Denken, ontluikende gecijferdheid	
4.6 Gezonde levensstijl en voeding	
4.7 Kunst en creativiteit	

5	Sociale competenties	27
5.1	Emotionele en sociale ontwikkeling	
5.2	Begeleiden van interacties	
5.3	Spelontwikkeling	
5.4	Ontwikkelingsproblemen	
5.5	Belonen en corrigeren	
6	Individu en groep	30
6.1	Het team	
6.2	De beroepshouding van de directie	
6.3	De beroepshouding van de leidsters	
6.4	Stagiairs	
6.5	De contacten tussen ouders, directie en leidsters	
7	Samenwerken met ouders	34
7.1	Kennismakingsgesprek	
7.2	Contact met ouders	
8	Aangeboden activiteiten	35
9	De vorm van kinderopvang	38
9.1	De dagindeling van 0 tot 4 jaar	
9.2	Groepsgrootte	
9.3	Accommodatie beleid	
10	Specifieke onderwerpen in de praktijk	40
10.1	Brengen en halen	
10.2	Spenen en knuffels	
10.3	Verjaardagen en traktaties	
10.4	Ziekte van een kind	
10.5	Buitenspelen	
10.6	Organisatie en personeelsbeleid	

10.7 Hoe te handelen bij klachten en problemen	
11 Stamgroep	43
11.1 Stamgroep	
11.2 Basisgroep verlaten	
12 Wennen	44
13. Beroepskracht-kind ratio, 3-uursregeling	
14. Vakantie/vrije dagen	45
15. Protocollen	

Buitenschoolse opvang BSO

Wat is natuur	46
1. Accommodatie	
2. Basisgroep	47
3. Openingstijden	
3.1 Vakantieplanning BSO	
4. Ophalen kinderen van school	
5. Wennen op de BSO	48
6. Pedagogische visie	
7. Pedagogische doelstelling	51
7.1 Persoonlijke ontwikkeling	
7.2 Sociale ontwikkeling	
7.3 Maatschappelijke ontwikkeling	
7.4 Hoe bereiken we de pedagogische doelstelling	
7.4.1 We bieden gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke en sociale competenties	
7.5 Bijzonderheden in de ontwikkeling	57
7.6 Taken pedagogisch medewerk(st)er	
8. Middagprogramma	59

9. Activiteiten op de BSO	
10. BKR en afwijking hiervan	60
11. Ziekte	
12. Vakantie/Vrije dagen	
13. Klachten	61
14. Protocollen	

Voorwoord

“Kinderdagverblijf de Pompoen is in 1996 gestart met een groep kinderen van 6 maanden tot 4 jaar. In die tijd stond de kinderopvang in Brabant in haar kinderschoenen. Komend uit het onderwijs ontstond een verlangen om opvang meer dan zorg te laten zijn; een natuurlijke ontwikkelingsplek.....”(Annette van der Staay)
Al vrij snel ontvouwde de pompoenspreuk zich in de praktijk :

“Geef mij Tijd en Ruimte

En ik Ben

Natuurlijk !”

22 jaar later, al lang uitgegroeid tot een professionele kleinschalige organisatie, is de verhuizing naar Fort Isabella een nieuwe mijlpaal.

Inleiding

Dagelijks bezoeken vanaf 1 september 2018 gemiddeld 24 kinderen de dagopvang en 20 kinderen de BSO van de Pompoen . Hun ouders delen een gedeelte van de week de opvoeding van hun kind met de leid(st)ers van de Pompoen. In de Pompoen gelden concrete afspraken en regels die ervoor moeten zorgen dat de kinderen zich veilig voelen en zich optimaal binnen hun eigen mogelijkheden kunnen ontwikkelen. Het pedagogisch beleid geeft inzicht in het hoe en waarom van de gemaakte afspraken. Het maakt het opvoedkundige handelen binnen de muren van de Pompoen zichtbaar en toetsbaar Dit geldt voor eenieder die op de Pompoen werkt, als ook voor ouders waarin het informatie geeft die nodig is om tot een bewuste keus te komen met betrekking tot kinderopvang.

Het hoge tempo waarin de groei in de kinderopvang heeft plaats gevonden, maakte de uitdaging extra groot om voor de kinderopvang een goed systeem voor kwaliteit en kwaliteitscontrole te ontwikkelen. In dit kader heeft, inmiddels al weer jaren geleden, ieder kindercentrum zijn grotendeels impliciete pedagogische uitgangspunten voor het werk moeten analyseren, in een pedagogisch beleid schriftelijk vastgelegd en vervolgens verder ontwikkeld.

Het Nederlands instituut voor Zorg en Welzijn geeft als definitie van pedagogisch beleid:

“Alle formele afspraken die tezamen continuïteit en gelijk gerichtheid geven aan het handelen met betrekking tot de opvoeding en ontwikkeling van kinderen.”

De directie van de Pompoen geeft door middel van dit beleidsplan aan dat er op een eenduidige manier gewerkt wordt. De leid(st)ers hebben allen een persoonlijke werkstijl, maar deze past binnen de uitgezette koers. Ouders die hun kind bij ons brengen kunnen erop rekenen continue kwaliteit aan te treffen.

Dit pedagogische beleidsplan is geschreven in maart 2010 en kent nu haar 6^e druk. In dit plan wordt de huidige pedagogische werkwijze besproken. Bij evaluaties van het beleid, door het team en de ouderraad, zullen eventuele aanpassingen steeds aan het beleidsplan worden toegevoegd.

Om de leesbaarheid te vergroten is een aantal keuzes gemaakt. Met de aanduiding ouders worden ook verzorgers bedoeld; de term leidsters omvat ook leiders. De term leider, leidster staat voor onze pedagogische medewerkers. Wij vinden de term leiders, leidsters echter passender. Overal waar over kind gesproken wordt als “zij” zou eigenlijk hij of zij moeten staan.

Annette van der Staay en Paul Kreté

augustus 2018 (6e druk)

1. De totstandkoming van het pedagogisch beleid

1.1 Het waarom van het pedagogisch beleid!

Kinderdagverblijf de Pompoen is een kleine professionele organisatie op het terrein van kinderopvang en biedt daarmee ouders de mogelijkheid zich in een breder maatschappelijk verband te ontplooien en naast het ouderschap een beroep uit te oefenen of de ruimte op een andere manier in te vullen. In 1996 werd de Pompoen opgericht als eenmanszaak en zette een eerste stap in de wereld van kinderopvang door het starten van een verticale groep kinderen van 0 tot 4 jaar met een maximum van twaalf kinderen onder begeleiding van twee leidsters per dag.

Doordat er sprake was van direct en veelvuldig contact tussen de leidsters onderling was de pedagogische handelwijze gemakkelijk op een lijn te krijgen en ontwikkelde zich vanuit de praktijksituatie.

Met onze ervaringen uit de eerste Pompoenperiode, maar ook door kennis te nemen van de maatschappelijke ontwikkelingen op dit terrein, met als grondslag een holistische visie, is een manier van omgaan met kinderen ontwikkeld en vormgegeven.

Dit heeft inmiddels vorm gekregen na de doorstart van de Pompoen in oktober 2009.

Voor alle aanwezigen binnen de Pompoen is het van belang dat leidsters een lijn houden in de wijze van werken. Het is immers belangrijk dat er duidelijkheid bestaat naar alle betrokkenen:

1. Naar ouders toe:
Ouders hebben, voordat ze aan kinderopvang beginnen, het recht om te weten hoe er met hun kind wordt omgegaan.
2. Naar leidsters en stagiaires toe:
Het beleid geeft een structuur van de afspraken en richtlijnen, die aangeven hoe binnen de Pompoen gewerkt wordt.

De theoretische visie op kinderopvang, waarop wij onze wijze van handelen baseren, zal in het eerste gedeelte van dit beleidsplan duidelijk aan bod komen. Ons pedagogisch beleid is een neerslag van de visie, die de leidsters zelf en mede onder begeleiding van de directie hebben ontwikkeld, nog steeds ontwikkelen en die zij aan nieuwe medewerkers doorgeven.

Het is belangrijk dat het team, in samenspraak met ouders en steunorganisaties, aandacht blijft besteden aan het ontwikkelen van een pedagogisch kader, aan het definiëren van het begrip kwaliteit en het vinden van vormen van samenwerking en communicatie tussen ouders en beroepskrachten. De pedagogische werkwijze binnen de Pompoen is continu in ontwikkeling en zal met regelmaat geëvalueerd en bijgesteld worden. De evaluatie kan geschieden tijdens teamvergaderingen, ouderraadvergaderingen en individuele gesprekken met ouders.

1.2 Uitgangspunten ten opzichte van de rol van ouders

Kinderopvang is ontstaan om ouders de kans te bieden naast hun ouderschap hun tijd anders in te vullen. De Pompoen is zich hier volledig bewust van. Tevens heeft zij ook in haar missie om vanuit een holistische visie de natuurlijke ontwikkeling van het kind, de pasgeboren mens, een stem te geven. Een uitdaging is altijd geweest hoe we vanuit deze visie de balans vinden in de hospitality van de kinderopvang?

Verwachtingen van ouders

Ouders kiezen voor opvang in een kinderdagverblijf omdat zij om verschillende redenen behoefte hebben aan kinderopvang. Het kinderdagverblijf verleent de ouders een dienst door het bieden van professionele verantwoorde kinderopvang.

Wat mogen de ouders van het kindercentrum verwachten?

Vanzelfsprekend dient er een goede verzorging en begeleiding van hun kind te zijn door gekwalificeerd personeel in een veilige, kindvriendelijke omgeving. Er moet ruim aandacht zijn voor de individuele ontwikkeling van het kind, naast het feit dat het kind in groepsverband verblijft. Doordat er sprake is van opvoeding in een groep zullen groepsafspraken en regels onvermijdelijk zijn.

Wat mogen ouders van de leidsters verwachten?

Ouders mogen verwachten dat er zorgvuldig met hun kind wordt omgegaan, dat zij met vragen, opmerkingen en klachten bij de leidsters terecht kunnen en dat zij voldoende worden geïnformeerd over het functioneren van hun kind.

Ouders kunnen, indien zij daar behoefte aan hebben, een beroep doen op de leidster als opvoedster. Tevens mogen ouders verwachten dat de leidsters zorgvuldig omgaan met informatie.

Waarom is er sprake van gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid?

Het zal eenieder duidelijk zijn dat er verschillen tussen een opvoeding thuis en in een kinderdagverblijf bestaan. Leidsters hebben een beroepsopleiding en werken in een speciaal voor de kinderen ingerichte omgeving met een groep kinderen. Zij hebben de kinderopvang als voornaamste taak. Terwijl ouders thuis, behalve voor hun kinderen, ook vaak 101 andere dingen moeten regelen in een huis dat ook comfortabel is voor volwassenen. Leidsters werken samen met collega's binnen een instelling die ze een kader biedt, via doordachte voorschriften en regels voor zaken als eet- en slaaprituelen. Ouders voeden op, op een eigen unieke wijze en hebben meer vrijheid om hun eigen tijd en opvoedingswijze in te richten.

Ouders hebben een levenslange, vaak bloedband met hun kinderen. De band tussen leidsters en kinderen is tijdelijk van aard. Dit kan soms juist ook voordelen hebben: kinderen kunnen soms meer "vrije" ruimte ervaren om hun omgeving en hun eigen grenzen te verkennen.

Uiteindelijk delen ouders en leidsters hun verantwoordelijkheden in de opvoeding van het kind. Kinderopvang is gedeelde opvoeding. In het belang van het kind dienen de ouders achter de werkwijze binnen het kinderdagverblijf te staan.

Alleen dan kan het kind het gevoel van veiligheid en vertrouwen krijgen, hetgeen een van de basisvoorwaarden is om tot een gezonde ontwikkeling te komen. Hoe meer aansluiting/respect er is tussen de opvoeding thuis en de opvoeding binnen het kinderdagverblijf, des te vertrouwer het voor het kind is. Daarvoor is samenwerking tussen ouders en leidsters als gezamenlijke opvoeders onontbeerlijk.

Onder de samenwerking vallen:

1. Afstemming en betrokkenheid bij elkaar;
2. Het uitwisselen van informatie zodat de opvoeders wederzijds op de hoogte zijn van belangrijke informatie over alles wat bij de verzorging en de opvoeding van het kind van belang kan zijn.

Alleen op basis van een goede communicatie kunnen de opvoeders zoveel mogelijk een lijn trekken. Omdat de waarden en de normen tussen ouders onderling en tussen leidsters en ouders uiteen kunnen lopen, is het van groot belang dat er openheid en vertrouwen bestaat tussen alle opvoeders.

1.3 De functies van het pedagogisch beleid

1. Kwaliteit

De eerste functie van het pedagogisch beleid is, zoals vermeld in de inleiding, een eenduidige, continue pedagogische kwaliteit in het kinderdagverblijf te ontwikkelen en te bewaken.

2. Ouders en het pedagogisch beleid

De tweede functie van het pedagogisch beleid is herkenbaarheid scheppen voor buitenstaanders, met name ouders, gemeente en het ministerie van OC en W.

Door het op schrift stellen van het pedagogisch beleid kan men kennisnemen van de visie en pedagogische werkwijze van de Pompoen.

Opvang in de Pompoen betekent voor het kind groepsopvoeding. Groepsopvoeding biedt de kinderen andere mogelijkheden dan binnen een gezin.

Het pedagogisch handelen van ouders en leidsters zal verschillen in het feit dat ouders thuis voor een of enkele kinderen zorgen en dat leidsters samen een grote groep kinderen verzorgen. De zorg voor een groep kinderen brengt vanzelfsprekend met zich mee dat er duidelijke afspraken en regels moeten zijn om een goede sociale omgeving te kunnen waarborgen voor iedereen. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat in de Pompoen een dagritme wordt aangeboden dat soms anders is dan men in de thuissituatie gewend is, maar in het belang is van heel de groep. Voordat ouders overgaan tot plaatsing van hun kind op de Pompoen moeten zij zich er van bewust zijn wat het betekent om te kiezen voor de opvoeding in de groep op de Pompoen in tegenstelling tot de opvoeding thuis.

3. Leidsters en het pedagogisch beleid

De derde functie: het pedagogisch beleid geeft een ondersteuning/onderbouwing aan het handelen van de leidsters in de dagelijkse praktijk naar de kinderen en de ouders toe.

Het biedt een overzicht van afspraken en richtlijnen voor leidsters en stagiaires wanneer zij de Pompoen binnenkomen.

Tevens dient het pedagogisch beleid om het pedagogisch handelen van de leidsters toetsbaar te maken. Het geeft criteria waaraan je het pedagogisch handelen van de individuele leidster kunt toetsen.

Het dient als uitgangspunt voor de directie bij het bespreken van het functioneren van de leidsters en het kan gebruikt worden bij teamvergaderingen en kind besprekingen.

2. Pedagogische visie

2.1 Kinderopvang geïnspireerd door o.a. de antroposofie

De Pompoen heeft een holistische visie, dat wil zeggen dat wij er van uitgaan dat alles en iedereen onderdeel is van een groot geheel. De holistische visie zie je terug in:

- . we zijn een duurzame organisatie wat zich bv uit in het gebruik van ecologische producten maar net zo goed in de manier hoe we met elkaar omgaan
- . we bieden dus biologische voeding aan
- .we hebben respect en waardering voor de natuur, voor alles wat leeft, en leven dit voor bij de kinderen
- . we geven ruimte en rust waardoor wijzelf en daardoor de kinderen zich kunnen verbinden met zichzelf, voorwaarde om tot verbinding met de ander te komen.
- . het besef dat lichaam en geest verbonden zijn, wij hebben emoties, we hebben gedachten maar we zijn ze niet, ze vertellen ons wel wat.

Als het totale systeem in balans is, is er sprake van geluk. We beseffen ook dat dat er vele factoren invloed hebben op het systeem. Echter verandering begint bij onszelf, in ons eigen leven. Hoe klein ons radertje ook is, het heeft altijd effect.

De antroposofie is afgeleid van anthropos = mens en sophia = wijsheid. De antroposofie is onlosmakelijk verbonden met de filosoof Rudolf Steiner (1861-1925), een Oostenrijkse esotericus . Hij ontwikkelde een ontwikkelingsweg naar een groter mensbewustzijn. Volgens Steiner kan ieder mens die dit wil, in vrijheid, vanuit zijn eigen unieke ontwikkelingsweg en training van het denken, komen tot zelfkennis en kennis van de wereld. Wij herkennen deze ontwikkelingsweg ook in ons zelf, waarin o.a. vertrouwen, vreugde, wilskracht, verbinding, zelfexpressie en inzicht zich vanzelfsprekend kunnen ontwikkelen.

Antroposofie vindt haar toepassing in verschillende maatschappelijke instellingen in Nederland, in heel de wereld, waaronder op het gebied van de pedagogiek. Deze

pedagogische stijl heeft ons in grote mate geïnspireerd om onze eigen vorm te kunnen creëren.

“Pedagogiek is de kunst van het herkennen wat kinderen aan verborgen strevingen (verlangens, dat wat hen drijft) met zich meebrengen en de kunst om een klimaat te scheppen waarin kinderen zich kunnen ontplooien”. Rudolf Steiner

In een tijd waarin onze maatschappij lang de aandacht gelegd heeft op cognitieve ontwikkeling, is de roep om verbinding van hoofd, hart en handen alleen maar groter geworden, zodat kinderen kunnen uitgroeien tot een “rijker” mens.

Bekend zijn de “vrije” scholen. Het woord ‘vrij’ is vaak verwarrend. “Vrij” linkt naar innerlijke vrijheid, het gevolg van de ontwikkelingsweg die iemand gaat, ook naar de vrijheid (als gevolg van hun unieke ontwikkelingsweg) van de leerkrachten om de pedagogische visie op hun eigen wijze te realiseren. Wij geven deze vrijheid ook aan onze leidsters. Doordat zij steeds weer meer ruimte maken voor hun eigen authenticiteit, en hierdoor op hun unieke manier uiting geven aan de pompoensvisie (kort samengevat: geef mij tijd en ruimte ...en ik Ben...natuur-lijk), wordt de visie steeds weer nieuw leven ingeblazen. Het belangrijkste echter is, dat door het leven van hun eigen authenticiteit, zij door hun voorbeeld de kinderen permissie geven om uit te groeien tot een “vrij” individu en dus zichzelf mogen zijn. Het kind wordt in de antroposofie niet gezien als een “onbeschreven blad”, maar als mens met eigen talent, een eigen voorgeschiedenis en individualiteit, die zich op eigen wijze en in eigen tempo ontwikkelt. Wat een kind de wereld te bieden heeft, is al in aanleg aanwezig.

2.2 Overdracht van normen en waarden

“Het zijn niet de moraliserende toon en de verstandige beleringen die het kind richting geven, maar datgene wat volwassenen in zijn omgeving zichtbaar voor zijn ogen doen”. Rudolf Steiner

2.2.1 Echtheid, oprechtheid en waar(achtig)heid

Voorbootsen is een krachtig pedagogisch instrument. Kinderen leren effectief wanneer volwassenen, in ons geval de leidsters, het goede voorbeeld te geven. Wij gaan ervan uit dat de leidsters bewust handelen en de “pompoensvisie” visie zelf steeds meer kunnen dragen, en zichzelf als uniek persoon kunnen laten zien naar de kinderen toe, ouders en hun collega’s. Wie zij echt zijn, hoe zij oprecht zijn en handelen. En daar hoort ook kwetsbaarheid bij.

2.2.2 Respect, eerbied en dankbaarheid

Door volwassenen respectvol met de omringende wereld om te zien gaan leert het kind zijn eigen eerbieds-krachten te ontwikkelen. Steeds weer doen zich gelegenheden in het dagelijkse leven voor waar met verwondering, eerbied en aandacht naar gekeken kan worden. Door samen met het kind met verwondering te kijken naar alle kleine en grote voorvallen (een sneeuwvlokje op je want, de eerste lentebloemen), wek je bij het kind (en bij jezelf!) een gevoel van blijdschap en eerbied.

De volwassene die op deze wijze in het leven staat kan zich dankbaar voelen voor wat het leven te bieden heeft. Bij het kind ontstaat een innerlijk gevoel voor dankbaarheid.

De verwondering over de unieke strevingen die in elk kind aanwezig zijn, vragen van de leidster respect voor de ontwikkelingsmogelijkheden die uit het kind zelf naar voren

komen. Op de Pompoen uit zich dit doordat we het initiatief vaak uit het kind zelf laten komen, we proberen niet te veel in te vullen. We prefereren een in eerste instantie luisterende en van daar uit een stimulerende houding. We stellen ons bij ieder kind de vraag: **“Wat vraagt dit kind van ons?”**

2.2.3 Plezier in het leven en werken, een positieve levenshouding

Een klein kind kan nog onbezorgd en vol overgave genieten. Het treedt de wereld onbevungen en vol vertrouwen tegemoet. We proberen dit vertrouwen niet te beschamen, door vooral het goede en het mooie te laten zien. Het ‘lelijke’ en ‘slechte’ dringt onvermijdelijk ook in de kinderwereld binnen, maar als het kind een stevige basis van (zelf)vertrouwen heeft ontwikkeld, zal het dat niet meteen als een dreiging opvatten, maar eerder als een uitdaging.

Zinvolle bezigheden en voldoende bewegingsvrijheid helpen het kind zijn energie positief te richten, waardoor agressie door verveling of zich niet betrokken voelen vermeden wordt. Als een kind niet tot spelen kan komen en in plaats daarvan anderen in hun spel stoort, ‘mag’ het de groepsleidster helpen met dagelijkse taakjes. Hierbij is weer de positieve levenshouding van de volwassene belangrijk. Het plezier en de aandacht waarmee die de bezigheden uitvoert, werkt voor het kind (en de anderen die dit zijdelings vanuit hun spel oppikken) sterker dan de bezigheid zelf.

We laten de kinderen in hun waarde, respecteren hun eigenheid, en zoeken naar wat bij hun leeftijd en persoonlijkheid past. Met het ene drukke kind kun je beter nat-in-nat gaan schilderen, met het andere maak je een bewegingscircuit. Is een kind onverhoopt niet of slechts kort af te brengen van zijn storende bezigheden, dan nemen we het even apart, spreken het kort toe: “Ik wil dat je de blokkentoren van Casper laat staan”, en bieden iets anders aan: “Ik zag daar in de kast een boekje over de wollen want, kom dan gaan we dat samen lezen”. Van hieruit bouwen we een positieve sfeer op en komen er vanzelf andere kinderen bij.

We zijn ons bewust van de samenhang van lichamelijke en geestelijke ontwikkeling. Een voor ons interessante visie hierop is die van ‘de 12 zintuigen’ van Steiner. *“Door middel van onze zintuigen komen we in contact met onszelf en de buitenwereld”*. Het kleine kind is nog een en al zintuig, zonder selectie en filtering verbonden met de wereld om hem heen. Het heeft nog niet geleerd de zintuiglijke prikkels naar “waarde” te schatten. We proberen deze onbevungenheid te behouden door te waken over de kwaliteit en kwantiteit van de zintuiglijke indrukken. Zeker de eerste 3 levensjaren neemt het kind alle indrukken als een spons in zich op en geeft dit op zijn eigen manier terug. Door heel bewust de zintuigelijke wereld van het kind vorm te geven, door het te omringen met mooie en goede materialen, kan het kind een basisvertrouwen ontwikkelen dat de grondslag kan leggen voor een positieve levenshouding. Plezier in het leven maakt het makkelijker open te staan voor anderen en geeft je de kracht en inventiviteit om creatief om te gaan met problemen.

2.2.4 Ontwikkelingsfasen

In de eerste jaren van ons leven leren wij drie dingen die ons pas werkelijk tot menselijke bewoners van de aarde maken. We leren rechtop staan, spreken en denken en daarmee leren we het allerbelangrijkste dat we kunnen leren in ons aardse bestaan. Alles wat we later nog ontwikkelen aan lichamelijke en geestelijke vermogens stoelt op deze drie prestaties die wij in het begin van ons leven weten te leveren.

In elke ontwikkelingsfase liggen mogelijkheden voor optimale ontplooiing van verschillende eigenschappen en krachten. Aangezien iedere fase haar eigen kwaliteiten en doelstelling heeft, vraagt deze ook om een specifieke benaderingswijze en ontwikkelingsstof.

De eerste zeven jaar staan voornamelijk in het teken van opbouw van een gezond lichaam. Dit is terug te zien in de motorische ontwikkeling, het kind krijgt steeds meer sturing over zijn bewegingen. Tegen de kleuterleeftijd is er ook een binnenwereld en is fantasie volop aanwezig. In deze fase leert het kind zichzelf en de wereld om hem heen kennen door veelvuldig "zelf te doen" en "na te doen". Ook het ik-bewustzijn ontwikkelt in deze fase. Om dit harmonieus te laten verlopen scheppen we voorwaarden voor ervaringsgericht leren en we voeden vooral door het goede voorbeeld te geven. Zelf voelen en ervaren en voor- en nabootsen staat hier centraal.

De tweede 7 jaar staat de ontwikkeling van het zielenleven centraal. In deze fase hebben de kinderen hun grootste fysieke groei doorgemaakt. Het kind kent zijn lichaam. Het richt zich nu meer op de buitenwereld en wil nu graag dingen leren van de wereld om hem heen. De belevingswereld van het kind staat nu centraal en leert van het enthousiasme van de opvoeder. Waarachtigheid en oprechtheid zijn nu nog belangrijker. De wereld is nog goed en het kind wil zich hier graag mee verbinden.

Door de jaren heen wordt gestreefd naar evenwichtige ontwikkeling van het denken, van het gevoelsleven en van het wilsleven. Al naar gelang de ontwikkelingsfase zal de nadruk meer komen te liggen op de ontwikkeling van de motoriek, de ontwikkeling van het gevoelsleven als basis voor het sociale en kunstzinnige en de ontwikkeling van een onbevangen denk,- en oordeelsvermogen in de derde fase.

Opvoeding moet zo de basis leggen voor innerlijke vrijheid, verantwoordelijkheid en moraliteit. Op de Pompoen staat de persoonlijke ontwikkelingsweg van elk individueel kind centraal. De ontplooiing van zijn sociale, kunstzinnige en ambachtelijke vermogens is daarin even belangrijk als de ontwikkeling van zijn intellectuele vermogens

Zie ook verder uitleg over de zintuigen

Het eerste levensjaar

Misschien is er geen enkel jaar in het leven, waarin zoveel ontwikkeling plaats vindt. Vanuit de totale bescherming en voeding in de buik van de moeder naar een kruipend soms al zich oprichtend mensje, dat de wereld in zijn totaliteit waarneemt, ontdekt en op geluiden, beelden, aanrakingen, smaken en geuren kan reageren.

Maatschappelijk gezien in Nederland wordt er van de moeder vaak verwacht na drie maanden weer deel te nemen aan het arbeidsproces. Praktisch gezien zou het logisch zijn dat de kinderopvang dus plaats biedt vanaf drie maanden. De Pompoen onderscheidt zich hier echter van. Vanuit haar visie en bewustzijn van de ontvankelijkheid in alle opzichten van de baby, kiest zij bewust om geen opvang te bieden aan het jongere kind tot minimaal een half jaar. Hoewel de Pompoen klein is, beseft zij dat zij niet de kwaliteit van rust, het volgen van het belangrijke individuele ritme kan bieden en de hoge kwaliteit van persoonlijke aandacht die het hele jonge kind in haar ogen verdient.

Daarnaast is de pasgeboren baby een soort spons voor alle indrukken om zich heen. Het mooie hiervan is dat hij/zij in staat is zich thuis te gaan voelen op deze aarde en zich al snel aanpast en "thuis" kan voelen. Het nadeel is dat hij/zij alles om zich heen opneemt. Een dagverblijf waar allerlei geluiden en gevoelens van anderen om hem/haar heen zijn, kan veel stress bij het jonge kind veroorzaken. Het ene kind kan hier schijnbaar makkelijker mee

omgaan dan het andere, maar hoe dan ook, een omgeving waarin veel ruimte is voor rust van de pasgeboren baby is een belangrijk fundament om gezond te kunnen ontwikkelen. Om trouw te zijn aan haar visie hanteert de Pompoen dus een afwijkende ondergrens. Wij zijn ons er van bewust hoe lastig dit soms is t.a.v. werkafspraken. De ervaring leert dat deze periode altijd op te lossen is en dat ouders achteraf vaak erg dankbaar zijn voor deze grens.

Het eenjarige kind wil de wereld leren kennen en ieder kind doet dat op zijn unieke wijze, in zijn tempo. Wat ieder kind het eerste doormaakt is het proces van het oprichten. Nadat de baby geboren is en nog volledig afhankelijk van zijn ouders, maar ook vol vertrouwen, zien we een bewegingsdrang een eindeloos oefenen waardoor het kind zich leert om te draaien, het gaat kruipen, komt tot zitten en uiteindelijk tot staan. Doorgaans voltrekt zich dat allemaal binnen 1 jaar tijd.

Een geweldige metamorfose, de liggende baby die zijn armpjes naar de wereld boven hem uitstrekt, die nog totaal op de kosmos georiënteerd is, wordt een rechtopstaand wereldburger zie zich nu naar het middelpunt van de aarde richt.

Als het kind daarna voor het eerst gaat lopen, zien we altijd de triomf in zijn ogen! Hij hoort er nu bij! Nu zijn de armpjes niet meer nodig voor de voortbeweging (zoals bij dieren). De basis is hiermee gelegd voor het sociale mens zijn.

Armen en handen zijn nu vrij om te spelen, te werken en lief te hebben. Als een kind zich opricht, verandert zijn wereld, het ervaart de 3 dimensies: links/rechts, onder/boven, voor en achter. Door de wijze waarop het kind de eerste stapjes zet, zien we de individuele persoonlijkheid heen schemeren. De een doet het voorzichtig, de ander met lef of van onzekerheid naar zekerheid enz. De overdrachtelijkheid van uitdrukkingen van standvastig, verstandig oprecht, hals over kop, hangen daarmee samen. Zo zal dit kind later als volwassenen in de wereld staan. De motivatie van het kind om deze grote prestatie te leveren, moeten we o.a. zien in zijn nabootsing wil. Zo te zijn als zijn ouders of opvoeders. De nabootsing gaat verder dan alleen het uiterlijk zichtbare. Het kind doet ook gevoelens na en neemt zelfs gedachten over!

Het tweede levensjaar

In het tweede levensjaar ontwikkelt het lopen zich verder. Bovendien ontwikkelt zich het spreken, dat we als een verfijnde naar binnen genomen beweging kunnen beschouwen. Ademhaling, strottenhoofd, lippen, tong en verhemelte moeten op elkaar worden afgestemd. Alweer een gigantisch oefenwerk waarbij ook de nabootsing een grote rol speelt. Ons voorbeeld, ons goede taalgebruik, zonder in zogenaamd grappig kinderlijke verbasteringen te vallen (zoals i.p.v. auto een 'toet-toet' zeggen) is belangrijk. Het kind vertrouwt erop dat we hem leiden! Allereerst horen we alomvattende woorden als 'mama' of 'papa' of een-woord zinnen. Kinderrijmpjes zijn de beste taal oefeningen voor het kleine kind.

Ieder kind krijgt op een bepaald moment door dat bij elk voorwerp een naam hoort en laat het zich door zijn ouders vaak eindeloos herhalen. Ook vindt het kind zelf woorden voor de dingen. Ondertussen vervolmaakt hij nog steeds zijn bewegingen, hij klimt overal op en onder, glijdt eraf, stoepjes en trappen worden telkens geprobeerd en ook het betasten, beetpakken van alles en nog wat is aan de orde van de dag. Wat is dit een enorme belangrijke ontwikkelings- fase, het verkennen en leren kennen van de wereld. Immers, alles wat je voldoende aangevat hebt, kun je 'vatten', wat je vaak gegrepen heeft, ga je uiteindelijk

'begrijpen'. Het latere denken van een kind stoelt helemaal op het taalgebruik. De taal zegt het al; vanuit de beweging van het pakken en grijpen komen we tot het denkproces van het begrip. Met andere woorden, het kind 'denkt' vooralsnog heel anders dan de volwassene, het denkt namelijk met zijn handen! Dit kunnen we vergelijken met het uit ons hoofd piano spelen. Daar spelen we eigenlijk ook 'uit onze handen'.

Het derde en vierde levensjaar

Binnen drie jaar maakt ieder kind op zijn eigen unieke manier het gelijke proces door van het oprichten/lopen, tot spreken en denken. Al deze ontwikkelingen worden sterk gestuurd door de nabootsing. Het kind gaat vanzelf met ons mee in alles wat we doen. Maar dan komt er een eigen bewuste uitspraak als het kind 'ik' gaat zeggen niet langer in de derde persoon over 'Jan' spreekt als hij zichzelf bedoelt. 'Ik' is een begrip dat niet nagebootst kan worden. Nu blijkt het kind een zekere zelfstandigheid te hebben bereikt, het distantieert zich daarmee van zijn ouders, zegt soms ook 'nee'. Een nieuwe fase is aangebroken waarin het 'ik' een taal leert spreken waardoor het zijn gevoelens en ook zijn gedachten kan weergeven en die van andere mensen kan vernemen.

Vanaf deze tijd ongeveer stammen de eerste herinneringen. Het kind neemt wat meer afstand van de uiterlijke dingen in zijn omgeving en creëert een nieuwe werkelijkheid met zijn fantasie. Tevoren had het kind al zijn levenskrachten nodig voor de opbouw van zijn lichaam. Die is nu zover gevorderd dat een deel van deze lichaamskrachten 'gemist' kan worden. Zij worden op een andere manier ingezet en komen nu als fantasie tevoorschijn. De fantasie mogen we zien als een creatieve kracht, als een eerste actief gebruik van de hersenen. Deze krijgen pas later de kwaliteit van leren en onthouden.

Van belang is dat ouders/opvoeders het kind ondersteunen in zijn fantasiewereld en het niet in deze ontwikkelingsfase door een intellectuele benadering tot vervroegd 'leren' brengen. Omgeving en eenvoudig speelgoed kunnen tot fantasie aanzetten. Hoe minder speelgoed er is, des te fantasierijker speelt het kind.

Tot slot: het bewegen, lopen met benen en voeten, en handelen met armen en handen, vormen de grondslag van onze existentie. Spreken en denken zullen zwak zijn als deze grondslag niet stevig verankerd is.

Onze visie is dat in deze fasen van groot belang is dat:

- Kinderen **ritme** aangeboden krijgen;
- Kinderen zich in een **rustige** (niet teveel zintuiglijke prikkels) en **huiselijke** (omhullende) **omgeving** bevinden;
- -- Kinderen contact kunnen maken met de **natuur** en **natuurlijke materialen**;
- Kinderen zich op **eigenwijze** kunnen en mogen **ontwikkelen**;
- Kinderen veel mogelijkheden krijgen om te kunnen en mogen **nabootsen** van het **gedrag van volwassenen**;
- - Kinderen de mogelijkheid krijgen zich te **bewegen**;

- Kinderen de mogelijkheid krijgen veel te **zingen** (leren van de spraak);
- Kinderen worden gestimuleerd in hun **fantasie ontwikkeling** (en creativiteit);
- Aansluiten bij de belevingswereld van het jonge kind.

De eerste kinderjaren zijn beslissend voor het hele verdere leven!

3 De pedagogische doelstelling

‘Geef mij tijd en ruimte en ik ben... ..natuurlijk’

Kinderdagverblijf de Pompoen biedt een plaats waar kinderen zich veilig, thuis en geliefd voelen. Onze doelstelling is om in liefdevolle aanwezigheid een stevige basis te creëren, waarin het kind zich op natuurlijke wijze kan ontwikkelen.

Voorgaande doelstelling en uitgangspunten krijgen binnen de Pompoen op bijzondere wijze nadruk. De doelstelling met daarin verwerkt de uitgangspunten worden hieronder opgesplitst in elementen te weten:

- A. **Veiligheid**
- B. **Thuisgevoel**
- C. **Persoonlijke aandacht**
- D. **Eten/drinken**
- E. **Slapen**
- F. **Zindelijkheid en verschonen**
- G. **Buiten spelen**
- H. **Spel**

3.1 Veiligheid

Een kind heeft een gevoel van veiligheid nodig d.w.z. een veilige en vertrouwde omgeving met daarin voor hem vertrouwde personen die in zijn behoeften voorzien. Door middel van vaste leid(st)ers, ritme in de dagindeling, vaste afname van dagen en duidelijke regels ontstaat een gevoel van veiligheid. Veiligheid wordt ook ervaren als je er mag zijn, zijn op jouw unieke manier.

Ieder kind wordt ,bij het bespreken van een wenschema , een mentor toegewezen. Zij(hij) volgt dit kind specifiek in de verschillende ontwikkelingsgebieden en koppelt dit een keer per jaar in een oudergesprek van 3 kwartier terug. De mentor ziet het kind minimaal 2 dagdelen.

Ritme: Ritme biedt een gevoel van veiligheid, zekerheid en erkenning en maakt het mogelijk voorzichtig de wereld te leren kennen. Ritme is dan ook het sleutelwoord binnen de Pompoen. Ritmische processen horen bij het leven. De afwisseling van dag en nacht, het seizoengebonden ontkiemen, groeien, bloeien en weer afsterven van de planten en de getijden eb en vloed zijn ritmische processen die we in de natuur tegenkomen.

In ons eigen lichaam vertonen b.v. ademhaling en stofwisseling een ritmisch verloop. Voor de opvoeding van kinderen, die in de allereerste plaats bezig zijn met groeien, is het ritmisch verloop zeer belangrijk. In een zorgvuldig ritmisch opgebouwde dagindeling kan een kind groeien en zich ontwikkelen zonder dat het hem extra energie kost. Dat wat ritmisch gebeurt,

ondergaat het kind dromend of onbewust. Van alle verstoringen in het ritme wordt een kind te wakker, het wordt onrustig en onzeker, het weet niet meer waar het aan toe is.

3.1.2 Maar wat is ritme precies?

Het ritme in b.v. de seizoenswisselingen, in onze hartslag maar ook de muziek en de liedjes laten een beweging zien. Een beweging waar weliswaar variatie in zit maar die als geheel met een zekere regelmaat herhaald wordt. Beweging en herhaling met regelmaat bepalen samen het ritme. Ieder ritme heeft zo zijn eigen werking zijn eigen sfeer, en iedereen die met kinderen omgaat heeft wel eens ervaren welke uitwerking bepaalde muzikale ritmes op hen kunnen hebben. Van wiegeliedjes worden de meeste kinderen rustig en slaperig maar van bv popmuziek beweeglijk en opgewonden. De aard van de bewegingen die het ritme volgen bepalen mede de mate waarin het ritme makkelijk kan worden ondergaan.. Juist in de omgang met kleine kinderen zouden de bewegingen zo vloeiend mogelijk moeten zijn, alsof er innerlijk steeds een wiegelied wordt gezongen. Want dan ontstaat er een ritmische stroom, waarin de kinderen als het ware vanzelf worden opgenomen, vanzelf worden gedragen.

3.1.3 Ritme in de dagindeling

Binnen de Pompoen is de dag zo ingedeeld dat de kinderen zich in een vanzelfsprekende stroom voelen opgenomen bij alle dingen die er op een dag gebeuren. Alle activiteiten zoals spreken, eten, opruimen, wandelen, broodjes bakken vinden plaats in een beweging die wordt ervaren als een stroom waarin afwisseling plaatsvindt zoals in een in- en uitademingsproces. Een heen en weer gaande beweging, waarin kinderen afwisselend binnen en buiten zijn, met allen of alleen zijn, met de groep zingen of lekker in hun eentje met hun duim in de mond bij de leid(st)er op schoot zitten. Het is een afwisseling van spanning en ontspanning, van in je opnemen en laten gaan, van pret maken en weer bij jezelf zijn. Voor dit proces heeft de leid(st)er een grote verantwoordelijkheid omdat de kinderen dit echt niet alleen kunnen. De herhaling die in het dagelijks ritme besloten ligt, draagt bij aan het ontwikkelen van zelfvertrouwen in de wereld. Doordat een kind iedere dag weer beleeft dat het bv licht en donker wordt ontwikkelt het onbewust vertrouwen in de samenhang van de dingen. Als iedere dag anders zou verlopen, kunnen kinderen weinig grip op de wereld krijgen. Als daarentegen de kinderen iedere dag dezelfde liedjes en versjes horen, worden ze daarmee vertrouwd en gaan ze op een dag meezingen. Een kind dat vertrouwd gemaakt wordt met dagelijks terugkerende handelingen, met rituelen, liedjes en boekjes, ontwikkelt zo het gevoel dat hij kan vertrouwen op de mensen en de dingen om hem heen.

Binnen de dagindeling van de Pompoen wordt met zowel herhaling als beweging veel rekening gehouden. De kunst is zo min mogelijk naar de vastliggende momenten van de dag toe te werken maar ze in te passen in het patroon van de beweging. De beweging (de actie) is er dan niet omdat de klok aanduidt dat het tijd is. Want dan hanteer je een schema en een schema is niet hetzelfde als een ritme! In een schema is de herhaling er wel maar de beweging niet. En juist de combinatie van deze twee is zo essentieel.

3.1.4 Hoe ontstaat ritme in het dag verloop?

Zoals we een grote boog spannen over het hele jaar (de seizoenen) en daarin de feesten markeren die ons het jaarritme verschaffen, zo krijgen ook de dagen van de week ieder hun eigen sfeer door b.v. de middagactiviteiten. Ook over de hele dag kan een boog worden gespannen. Momenten die iedere dag terugkomen vormen de pijlers van deze boog. Zoals het eten, het zingen, het voorlezen, het buiten spelen, het slapen etc. De leid(st)er draagt er zorg voor dat de kinderen in een bepaalde beweging komen. In het dag verloop is speciale aandacht voor de seizoenen en het zingen.

Seizoenen

De seizoenen zijn zeer bepalend voor ons dagelijks ritme. Het beleven van de seizoenen in hun ritmische afwisseling heeft op het kleine kind een structurerende werking. Door het vieren van de jaarfeesten, het doen van de bijbehorende spelletjes, het opeten van zelfgebakken lekkers of de boswandeling, wordt hieraan gewerkt. Aandacht voor de seizoenen en feesten geven de verbondenheid van natuur en cultuur aan. De jaarfeesten vinden hun wortels bij de Kelten . De feesten werden gevierd met als doel te verbinden in plaats van te strijden. In onze tijd hoeven we niet meer te strijden in de buitenwereld, maar nog zeker wel in onze binnenwereld. Thema's als b.v. moed, loslaten, opnieuw beginnen, de balans vinden kent ieder van ons. Aan de hand van de jaarfeesten worden de thema' s op een speelse wijze vertaald en gevierd. Het kind ervaart hierdoor dat het deel uitmaakt van een grote wereld, waar het voorzichtig aan gaat deelnemen. De seizoentafel in de groepsruimte maakt vast onderdeel uit van het beleven van de seizoenen.

Zingen

Een belangrijk element in het dagritme van de Pompoen is het zingen. Bijvoorbeeld zingen bij het begin van de dag, bij het kneden van deeg, bij het handen wassen, opruimen en buitenspelen. Zingen biedt niet alleen houvast maar stimuleert ook de taalontwikkeling (naboetsing). Bij het zingen worden gebaren ter ondersteuning van de tekst gemaakt. We kiezen graag voor pentatonische muziek. We bouwen melodieën op van 3 naar 5 tonen. Ook proberen we de liedjes niet te eindigen met een grondtoon. De kinderen houden van herhaling, en door de opgaande toon, hou je een open einde en dus nodig je uit tot herhaling...nog een keer...en nog een keer. Muziek en zang worden ingezet om een activiteit aan te kondigen of af te sluiten of het wordt gebruikt als activiteit zelf, bijvoorbeeld om te dansen, te bewegen of na te bootsen. Op de Pompoen zal geen radio of iets anders als achtergrondmuziek aanstaan. Dit geeft o.i. een onrust en afleiding van dat waar het kind op dat moment mee bezig is. Juist een klein kind gaat en mag ook volledig opgaan in dat wat hij doet. Hij ervaart dan focussen. Rust is een belangrijk element binnen het dagritme van de Pompoen.

3.2 Thuisgevoel creëren

Een thuisgevoel ontstaat door het bieden van een rustige vriendelijke omgeving en het werken met een verticale groep.

3.2.1 Omgeving

Het uitgangspunt is om de omgeving zo zacht en natuurlijk mogelijk te houden, om daarmee een “omhullend” effect te hebben. Een kind moet zich liefdevol en warm kunnen ontwikkelen in een rustige omgeving, zonder al te veel prikkels, om een basis te creëren in zichzelf, om dan alle drukte van de wereld aan te kunnen. De groepsruimten stralen door de rustige kleuren, houten meubels, natuurlijke materialen en seizoentafel een warme sfeer uit. Het speelgoed is grotendeels van natuurlijke materialen en er is geen overdaad aan speelgoed .

3.2.2 Verticale groep

De groep is verticaal opgebouwd wat betekent dat in de groep kinderen zitten van alle leeftijden van 6 maanden tot 4 jaar. Baby's en peuters kunnen zo op deze manier op de Pompoen van elkaar genieten net als in een gezin. De verwondering en het respect voor het gaan zitten van de baby maakt de peuter blij, hij leert geduld en natuurlijk rekening houden met de vaardigheden van de baby. Anderzijds leert het jonge kind enorm veel in de nabootsing van het grotere kind en kan zich hierdoor ook heel veilig voelen.

De omgang met andere kinderen krijgt d.m.v. de verticale groep een huiselijk karakter. De leidsters voeren allerlei nuttige taken uit b.v.: broodbakken, afwassen, vegen, was opvouwen etc. De kinderen mogen daarbij meehelpen en bootsen het werk na. In de nabootsing leert het kind b.v. van nature zorg te dragen voor zijn omgeving. Bovendien dragen veel van deze activiteiten bij aan de ontwikkeling van motorische vaardigheden.

Door het hanteren van een verticale groep hoeven de kinderen niet van groep en leid(st)er te wisselen.

3.3 Persoonlijke aandacht

Ieder kind is uniek en ontwikkelt zich op een eigen manier, in zijn eigen tempo. Leidsters hebben respect voor de eigenheid van het kind. De leidster gelooft in het vermogen van het kind zich zelfstandig te ontwikkelen en is zich bewust van haar voorbeeld gedrag. Naar ieder kind wordt affectie getoond middels aanraken, knuffelen, op schoot nemen, wiegen etc. Momenten om persoonlijk contact met het kind te hebben zijn bij het verschonen, aankleden, naar bed brengen etc. Zo wordt vaak voor ieder kind persoonlijk een liedje gezongen voor het slapen gaan. Ook wordt aangesloten bij persoonlijke interesse van het kind.

3.4 Eten en drinken

De voeding van de kinderen is zoveel mogelijk biologisch. We hebben een vitaliser op de waterkraan wat zorgt voor vitaal zuiver water. Met regelmaat wordt er door de leidsters zelf met de kinderen vers brood gebakken. Voor het eten wordt de tafel waaromheen allen kunnen zitten, gedekt met bekertjes en plankjes. Voordat de kinderen beginnen met eten klinkt een lied en/of spreuk; allen geven elkaar de hand en wensen elkaar “smakelijk eten allemaal”.

Een maaltijd is een rustpunt in de ochtend of middag en de dagelijkse herhaling ervan maakt dat slechte etertjes vanzelfsprekend mee gaan eten. Baby's krijgen de voeding die ook thuis wordt gebruikt (door ouders zelf meegegeven). Indien de moeder borstvoeding wil geven kan ze naar de groep komen om dit rustig te doen. Ook kan er afgekolfd moedermelk door de leidster via een fles worden gegeven.

3.5 Slapen

De kinderen slapen zoveel mogelijk in hetzelfde ritme als thuis. De slaapkamer is net als de groepsruimte zacht, rustig en omhullend. Ieder kind slaapt zoveel mogelijk in een vast bedje. Het naar bed brengen van het kind is een moment van persoonlijke aandacht en vaste rituelen. Zo wordt ieder kind persoonlijk naar bed gebracht en even geknuffeld. Kinderen die dat gewend zijn slapen met een speen of knuffel. In bed mogen geen knuffels, slaapzakken of iets waaraan zich koordjes of touwtjes bevinden, liggen. Haarspeldjes en elastiekjes worden verwijderd. Ouders van baby's (onder het jaar) die gewend zijn op de buik te slapen tekenen hiervoor het formulier buikslapers af.

Ook de driejarigen worden uitgenodigd te rusten. Sommige peuters hebben hun middagslaapje echt tot vier jaar nodig. Andere peuters krijgen in de Pompoen bewust ruimte om een uurtje te rusten. Dit kan zijn door even te liggen op het peuter bed, maar ook doordat de leidster bewust een periode geen contact zoekt en het kind hierdoor de ruimte geeft in zijn eigen wereld te zijn.

3.6 Zindelijkheid en verschoenen

De Pompoen zorgt voor luiers. Kinderen worden regelmatig verschoond. Dit is ook een moment van persoonlijke aandacht voor het kind.

Zindelijkheidstraining kan gestart worden als het kind zelf vanuit zijn behoefte aan nabootsing interesse begint te vertonen voor het toilet. De leidsters hebben het vertrouwen in het vermogen van het kind zich zelfstandig te ontwikkelen en hebben respect voor de wijze waarop en het tempo waarin. Daarom is er geen sprake van sturing bij zindelijkheidstraining. De eerste signalen die aangeven dat het kind eventueel toe is aan de zindelijkheidstraining kunnen zijn dat het kind nog droog is na het slaapje. Het kind zal gaan aangeven dat het een vieze luier heeft en verschoond wil worden. De kinderen worden gestimuleerd tot zindelijkheid omdat ze andere kinderen naar het toilet zien gaan. De leidsters zullen het kind prijzen voor elke stap die het zet naar het zindelijk worden. De grote stap is uiteindelijk het helemaal weglaten van de luier. Uiteraard gebeurt dit alles in overleg met de ouders. Uit hygiënisch en organisatorisch oogpunt worden in de pompoen papieren luiers gebruikt. Tijdens de periode van zindelijkheidstraining is het prettig als het kind makkelijke kleding aan heeft en voldoende reservekleding bij zich heeft. Ook kiezen we uit hygiënisch standpunt niet voor een potje, wel de kindertoilet (veel kleiner en lager dan normaal) met extra kleine bril.

3.7 Naar buiten gaan

De pompoen hecht grote waarde aan het buiten zijn. Juist op deze leeftijd is het gewaarworden van alle sensaties in de buitenlucht, wind, zon, regen (geen stortregens natuurlijk) en kou stimulerend. De zintuigen worden hierdoor enorm geprikkeld. Iedere ochtend maken de kinderen een boswandeling op de Vughtse hei. s'-Middags kunnen ze lekker spelen in de tuin. Als het regent krijgen de kinderen laarsjes aan en een regenjas, zodat er flink in de plassen kan worden gestampt. Het is belangrijk dat het kind gepaste kleding bij zich heeft om naar buiten te kunnen. In de winter muts, warme jas etc.. Vooral in de winter zijn pakken uit een stuk ideaal! Een deel van de tuin is betegeld zodat de kinderen daarop kunnen fietsen. Op het betegelde gedeelte bevindt zich ook een zandbak. Een deel van de tuin bestaat uit gras en een gedeelte is afgezet voor een snoep en moestuin en een

deel is met bosplanten aangelegd. Achter in de tuin is er ruimte voor kleine dieren zoals kippen en/of konijntjes. De tuin biedt een enorme ruimte tot ontdekking!

3.8 Spelen

Een kind dat ruimte krijgt om te spelen ontwikkelt zichzelf.

Als we ervan uitgaan dat een kind bij de geboorte alle basiselementen meekrijgt om zich te ontwikkelen, betekent dit dat de volwassene goede voorwaarden schept en niet te snel ingrijpt. Zo zal de volwassene aandachtig volgen hoe een baby zich omdraait en opricht, maar dit proces niet overdreven stimuleren. Van belang is dat het kind prikkels krijgt om actie te ondernemen. Een kind dat veel in een wipstoeltje ligt mist de prikkel om zich op te richten, het ziet immers alles al. Een kind dat de genoegens van een loopstoeltje heeft ontdekt, mist de noodzaak om zelf te gaan lopen.

Voor kinderen is spelen pure noodzaak. Door het spel leren ze de wereld kennen, ze doen al lerend ontdekkingen die hen nog vaak van pas zullen komen. De fantasie komt tot ontwikkeling en al spelend worden vaardigheden geoefend en wordt kennis vergaard. De Pompoen biedt ruimte om zich in het vrije spel te uiten en te ontwikkelen vanuit een intrinsieke behoefte. In het vrije spel kan je zien hoe een kind zich voelt, wat het nodig heeft en hoe zijn ontwikkeling verloopt. Loopt het vrije spel niet goed, dan is er vaak ook een stagnatie op een ander terrein, motorisch, cognitief, sociaal of emotioneel. Vrij spel biedt voor het kind mogelijkheden zich verder te ontplooiën. Vrij spel komt van binnenuit, is intrinsiek, het draagt plezier in zich en vindt altijd plaats uit vrije keuze zonder prestatiedrang. De leidsters hebben de taak om naar het spel te luisteren en scheppen voorwaarden om tot gevarieerd spel te komen. Tijdens het vrij spel is de leidster op de achtergrond aanwezig

De groepsruimte in de Pompoen is zo ingericht dat het uitnodigt tot spel. Er is een knus hoekje met potjes, pannetjes, fornuisje, wiegje en poppen. Er zijn o.a. manden met blokken, houten figuurtjes en een houten trein. Met alles wordt eindeloos gespeeld, het verveelt de kinderen nooit, want al het materiaal laat ruimte voor de fantasie. Het accent ligt op natuurlijke materialen zoals hout, doeken, emailen, riet, metalen voorwerpen en aardewerk. De gedachte hierbij is dat het kind zo echt de wereld kan leren kennen en het eigen karakter en daarmee de kwaliteit van het materiaal kan ervaren. Plastic speelgoed wordt veelal gemeden omdat het gemaakt is van dode afvalstoffen. Dat wil niet zeggen dat we nooit met plastic voorwerpen zullen werken. Een klein kind neemt de dingen anders waar dan wij.

Hoe minder speelgoed er is hoe fantasierijker het kind speelt. Daarnaast zijn er ook veel bewegingsmogelijkheden om te kruipen, te sjouwen en te klimmen. Een kind moet zijn fantasie ook creatief kunnen uiten in een rollenspel, poppenspel, toneelspel, dans of handenarbeid.

Kinderen krijgen de mogelijkheid dit te doen en werken hierbij met natuurlijke materialen zoals bijenwas, papier, stof en wol. De leidster volgt en begeleidt het kind hierbij en respecteert de eigenheid van het kind en legt niet haar eigen ideeën op.

Kant en klare knutselwerkjes of voorbedrukte kleurplaten worden meestal niet gebruikt. Wel zal er, naar gelang het seizoen of jaarfeest, worden geknutseld. De kinderen krijgen hierbij de vrijheid om te plakken of te kleuren hoe het dat zelf wil. Ook zal het plezier van samen iets maken, bv de boot van Sinterklaas, een papier-maché boot ed. regelmatig worden

ervaren. Meestal gaat het bij deze activiteiten niet zo zeer om de creativiteit maar om het ervaren van de specifieke handelingen, zoals plakken, knippen en het plezier samen.

Zinnvolle bezigheden worden in de Pompoen met grote regelmaat ondernomen in de vorm van afwassen of afdrogen, vegen en poetsen. Kinderen nemen aan deze activiteiten deel (gericht op de nabootsing) als ze dat willen, of kijken met belangstelling toe. Het verzorgen en schoonhouden van je eigen omgeving is een waardevol goed.

4 Persoonlijke competenties

4.1 hoofd, hart en handen

Op de Pompoen vinden wij het belangrijk om naar het kind in zijn totaliteit te kijken. We hebben een holistisch mensbeeld. We stellen ons de vraag hoe de verschillende ontwikkelingsgebieden zich tot elkaar verhouden en of er evenwicht is tussen denken, voelen en handelen. In onze maatschappij is er veel aandacht voor cognitieve ontwikkeling. Het kind wordt al vroeg met het hoofd aangesproken. Overprikkeling is vaak het gevolg. De eerste jaren laten we het kind vooral veel ervaren, om vanuit die ervaring te ontwikkelen. Als evenwicht tussen denken, voelen en doen verstoord, stagneert het spel van het kind en daarmee ook de ontwikkeling.

4.2 Zintuigen en motorische vaardigheden

In de eerste levensjaren staat de ontwikkeling van het fysieke en de motorische vaardigheden centraal. Aan het proces van oprichten gaat een bewegingsdrang vooraf, te weten draaien, kruipen, zitten, optrekken en staan. Het kind kijkt de kunst van lopen van anderen af en werkt in eigen tempo en manier naar dit punt toe. De verrukking van het gaan staan en lopen komt bij ieder kind van binnenuit. Het zelf ervaren, zelf doen, zelf voelen is in deze fase essentieel.

We hechten veel belang aan afwisseling in binnen en buitenspel, waarbij er veel ruimte is voor de ontwikkeling van grotere motorische vaardigheden zoals rennen, klimmen, fietsen, ontdekken. Daarnaast geven we ruimte aan brood bakken (kneden) , schilderen, knutselen. Door ruimte te geven aan motorische ontwikkeling raakt het kind thuis in zijn eigen lijf en leert hij vertrouwen in eigen kunnen en doen.

Een aantal zaken waar de leidster bij deze eerste motorische processen proces alert op is en de groepsruimte aan moet voldoen zijn:

- Het kind zelf aan laten geven dat de gewrichten en wervels klaar zijn om te gaan zitten, staan en lopen;
- De omgeving biedt mogelijkheden om te leren draaien of om zich op te trekken (speelmat, box, lage meubels etc.);
- De leidster stimuleert dit proces door haar verwondering te tonen;
- Er worden geen materialen of meubels aangeboden die op dit proces vooruit lopen (loopkarren);Indien het kind zelf een loopkar ontdekt is het een ander verhaal.
- Als het kind zijn eerste pasjes zet, krijgt het volop de kans om te oefenen;
- Het goed lopen wordt ook gestimuleerd door b.v. in de bossen te wandelen;

4.3 Wilsontwikkeling

Binnen drie jaar maakt ieder kind op zijn eigen unieke manier het gelijke proces door van het oprichten/lopen, tot spreken en “denken”. Al deze ontwikkelingen worden sterk gestuurd door de nabootsing. Het kind gaat vanzelf met ons mee in alles wat we doen. Maar dan komt er een eigen bewuste uitspraak als het kind ‘ik’ gaat zeggen niet langer in de derde persoon over ‘Jan’ spreekt als hij zichzelf bedoelt. ‘Ik’ is een begrip dat niet nagebootst kan worden. Nu blijkt het kind een zekere zelfstandigheid te hebben bereikt, het distantieert zich daarmee van zijn ouders. Een nieuwe fase is aangebroken waarin het ‘ik’ een taal leert spreken waardoor het zijn gevoelens en ook zijn gedachten kan weergeven en die van andere mensen kan vernemen.

Rondom dit derde jaar komt de “nee fase”, het kind gaat uiting geven aan zijn eigen wil. Omdat ze hier nog geen beheersing over hebben zeggen ze op alles.... Nee! Zonder de consequenties te overzien. Zo begint het kind grenzen te ervaren. We geven dit vorm door in deze situaties niet te vragen “wil je je jas aan doen, anders vat je kou, maar door vanuit de gewoonte de jas te pakken met de woorden “we gaan naar buiten!”. Als het kind protesteert worden eerst de andere kinderen geholpen, die staan te trappelen om naar buiten te gaan, meestal volgt het kindje dan vanzelf. Dit is een vorm van non verbaal opvoeden. Je houding en je gezichtsuitdrukking laten zien dat je het beste met het kind voor hebt en op dit moment is dat.. de jas aan doen en naar buiten gaan.

Van belang is dat ouders/opvoeders het kind ondersteunen in zijn fantasiewereld en het niet in deze ontwikkelingsfase door een intellectuele benadering tot vervroegd ‘leren’ brengen. Omgeving en eenvoudig speelgoed kunnen tot fantasie aanzetten. Hoe minder speelgoed er is, des te fantasierijker speelt het kind.

Een aantal zaken waar de leidster bij dit proces alert op is en waar de groepsruimte aan moet voldoen:

-de leidster is niet verbiedend of ingrijpend bezig maar zij is aanwezig met een houding die het waardig is te worden nagebootst. Zij doet rustig voor, gaat bv dat wat niet lukt samen met het kind opnieuw proberen, biedt het ondernemende kind een veilige klimplek etc.

-de unieke geaardheid van elk kind te accepteren en te stimuleren door gevoelens de ruimte te geven met speelgoed als: verkleedkleden, een poppenhoek etc. en het kind te laten helpen met tal van klusjes zoals afwassen en samen speelgoed repareren.

4.4.Taalontwikkeling

Het meest fundamentele taalvermogen wordt in de eerste levensjaren ontwikkeld.

4.4.1 Luisterontwikkeling

De taal zelf wordt via de zintuigen vanuit de omgeving opgenomen. Taalontwikkeling is in dit opzicht luisterontwikkeling. Het kind herkent eerst een stem, dan woorden, en vervolgens zinnen.

4.4.2 Spreken

Het spreken ontwikkelt zich vanuit het kind. Taalontwikkeling is hier motorische ontwikkeling. Het kind leert steeds meer zijn bewegingen te beheersen. Na de vaardigheden van draaien, kruipen, staan en lopen verworven te hebben, ontwaakt de behoefte om klanken te gaan oefenen. Het brabbelen, uitroepen van klanken, wordt samengevoegd tot begrijpelijke eenheden. Het kind gaat ervaren dat klank betekenis heeft. De fijne motoriek verfijnt zich rond het derde jaar en uit zich o.a. in een oog, hand en vinger-coördinatie. De groot-motorische beweging breidt zich uit tot glijden, springen, klimmen, huppelen, rennen. Het driejarig kind legt verbanden tussen de verschillende dingen en zichzelf, men hoort oorzaak en gevolgrelaties, bepalingen van tijd. Op sociaal vlak ontdekt het kind nu de mogelijkheid van een gesprek, als je met elkaar kan spreken, kan je samen spelen.

Daar het kind overwegend leeft vanuit zijn wilsimpulsen, het doen, is het beweegelement in het taalonderwijs uitgangspunt. De dingen die het kind heeft leren kennen door beweging of door innerlijk mee te bewegen kan het benoemen.

Naast wilsontwikkeling speelt ook weer de nabootsing een grote rol, de gebaren, de mimiek, de intonatie, de uitspraak. Hier neemt het kind onbewust het karakter, de stemming van de volwassene over.

Door hetzelfde verhaal of versje gedurende langere tijd aan te bieden, stimuleert men het geheugen en de taalontwikkeling. Het kind weet wat er gaat komen en het spreekt onbewust mee.

Een aantal zaken waar de leidster bij dit proces alert op moet zijn en waar de groepsruimte aan moet voldoen:

- De leidster zingt met voortdurende herhaling kinderliedjes;
- Bij het leren spreken maakt het kind gebruik van nabootsing. Daarom is de leidster alert op haar eigen taalgebruik;
- Voorspreken door de dingen te benoemen en een naam te geven;
- Waarachtigheid door niet woef-woef te zeggen maar hond tegen de hond;
- Duidelijkheid door niet mee te gaan doen in het lieve brabbeltaaltje, maar duidelijk te zeggen welk woord er bedoeld wordt;
- Vormkracht door de zinnen: als ik heb gedronkt om te vormen naar: " O ja heb je gedronken?";
- Er is materiaal (boeken, versjes, rijmpjes) aanwezig om de taal te stimuleren;
- De leidster praat met het kind terwijl ze met hem bezig is, stelt vragen aan het kind en gaat gesprekjes aan om het taalgebruik te stimuleren;
- In de kring is ruimte voor handspel, liedjes en verhaaltjes.

4.5 Denken, ontluikende gecijferdheid

In de eerste jaren wordt een fundament gelegd voor logisch en abstract denken. Het is belangrijk dat het kind de mogelijkheid krijgt om te ordenen, te bouwen, te construeren en daarmee ook gaat analyseren en ontdekken. Een bouwhoek met verschillende soorten en maten blokken en bv zelf opruimen van de ruimte zijn vanzelfsprekende middelen tot het komen van ordening.

Een aantal zaken waar de leidster bij dit proces alert op is en waar de groepsruimte aan moet voldoen:

-de leidster dient helder te zijn in eigen denken waardoor geen verwarring wordt geschapen in de wereld van het kind;

-de leidster dient zich in te leven in de wereld van het kind door middel van het horen, zien en voelen;

-de leidster biedt bij de grotere peuters speelgoed en spel materiaal aan wat het denken kan stimuleren zoals: puzzels, voel,- en kleurspel. Maar ook in de ontmoeting in de natuur zitten alle mogelijkheden voor oriëntatie in ruimte en tijd (b.v. oorzaak/gevolg/voor-midden-achter); taalontwikkeling (het benoemen van alles wat onderweg tegengekomen wordt) en ordeningsprocessen (dikke boom, kleine kikker etc.)

4.6 Gezonde levensstijl en voeding

Met de levenszin ervaart het kind of het zich goed of niet goed voelt, honger of dorst heeft, moe of uitgerust. Het vermogen om harmonie en disharmonie binnen het lichaam waar te nemen, vormt een gezonde basis om ook gezonde of zieke situaties in het sociale leven te onderscheiden. Belangrijk voor de ontwikkeling van de levenszin is een goede lichamelijke verzorging, gezonde voeding, een regelmatig (slaap)ritme in de dag, kleurgebruik, een harmonische sfeer en alles wat er toe bijdraagt dat een kind zich behaaglijk voelt.

We zien zeker bij kinderen een directe relatie tussen kwaliteit voeding en de fysieke en psychische gezondheid. Daarom is het voedsel wat we aanbieden zoveel mogelijk biologisch van aard.. Verder eten we voornamelijk vegetarisch en gebruiken plantaardige producten. Pure en eerlijke smaken staan centraal met zo min mogelijk toegevoegde geraffineerde suikers. We hebben vaste momenten dat we een glas thee of sap aanbieden. In de ochtend bieden we altijd ons heerlijke vitale water aan. Een kind dat weinig drinkt heeft weinig dorst. Dorst is een gewoonte. Hoe minder men drinkt hoe minder dorst men heeft. Zeker bij de kleine kinderen zullen we regelmatig drinken aanbieden, zodat ze behoefte aan drinken (dorst)blijven behouden.

4.7 kunst en creativiteit

In ons vrije spel, maar ook in de activiteiten die wij aanbieden op de groep staat kunst en creativiteit centraal. De fantasie en eigen inbreng van het kind is bepalend voor het aanbieden van kunstzinnige activiteiten. We scheppen mogelijkheden door het aanbieden van mooie, echte materialen waardoor kinderen geïnspireerd kunnen worden en hun eigen creativiteit inzetten tot het scheppen van hun werken om zo hun creativiteit te ontwikkelen en stimuleren. Er is veel materiaal op de groepen aanwezig waarmee getekend, geknutseld, geschilderd kan worden. Voor de oudere kinderen is de mogelijkheid tot houtbewerking en speksteen snijden.

De fantasie geeft het kind kracht, boven alles wat er is uit te stijgen en zich door eigen toedoen te verbinden met wat nog bezig is te worden. Fantasie verwijst naar de toekomst. Ze past zich bij de bestaande werkelijkheid aan, maar maakt ook plannen om het geordende te veranderen. Een aantal zaken waar de leidster bij dit proces alert op is en waar de groepsruimte aan moet voldoen:

-de leidster biedt het kind klei, verf, krijt, potlood en papier aan waarop het kind zijn

wilsuitingen in een ontembare behoefte in een beweging als voorstelling zichtbaar kan maken;

-zij stimuleert ziels-uitingen door muziek, zang, dans, rijmpjes, spelletjes en sprookjes aan te bieden;

-er worden niet teveel dingen aangeboden die “af” zijn bv kleurplaten;

-er worden geen “kant en klaar” producten aangeboden.

-er wordt gewerkt met natuurlijke producten en materialen, bootjes uit boomschors, koeien uit sparappels, zelf gemaakte poppen van hout, stof en wol;

-de seizoentafel prikkelt het kind om te zien en te voelen wat er om hem heen gebeurt;

-de leidster biedt speelgoed aan als: zand, water, boomstronken etc.

5 Sociale competenties

5.1 de emotionele en sociale ontwikkeling

Wij willen de kinderen helpen uit te groeien tot evenwichtige volwassenen. Daarbij hoort een evenwichtige emotionele ontwikkeling. We scheppen een omgeving waarin kinderen hun emoties mogen tonen. Deze emoties worden gezien en gerespecteerd waardoor het kind ruimte krijgt om te leren omgaan met verschillende emoties. Als het zichzelf hierin kent kan het ook leren omgaan met emoties van anderen. We handelen vanuit de gedachte: de wereld is goed zoals het is, ook met zijn vele onvolkomenheden. Problemen zijn er om opgelost te worden.

Van alle gedragingen van kinderen zijn huilen en driftbuien voor opvoeders misschien wel het moeilijkste om mee om te gaan. Over de betekenis van huilen en driftbuien is in de loop der tijden veel veranderd en zal ook zeker steeds weer veranderen. Voor ons is het leren kennen van de taal van huilen belangrijk. Zo duidt zeker niet elk huilen op een directe wens of behoefte. Vaak ontstaat huilen uit een natuurlijk mechanisme om stress te ontladen, wat kinderen in staat stelt zich te herstellen van angstige of frustrerende ervaringen. Huilen helpt bij loslaten van spanning en bevordert herstel. Bijvoorbeeld een baby na een moeilijk geboorteproces, of een dreumes die gaat kruipen, zitten of lopen ondergaat vreselijk veel ervaringen die schijnbaar vanzelfsprekend voorbij trekken. Huilen is een van de belangrijkste mechanismen om spanning te ontladen, waar het kind gebruik van maakt vanaf de geboorte. Minder opvallende ontladingsmechanismen zijn geeuwen, trillen, zweten zijn net zo belangrijk als huilen als ook trouwens lachen. Ook is het zinvol om te beseffen dat pijn deel van het leven is. Het positief omgaan met “pijn” geeft ook oriëntatie. Het voedt de levenszin als ook pijn er mag zijn. Wij zullen als kinderen huilen, erkennen dat iets pijn doet, iets vervelend is en liefdevol erbij blijven, en dit niet verdoezelen of afkappen. Wij voelen dat hoe meer ruimte er is voor het natuurlijk ontladen, d.w.z. het positief waarderen van deze ontlading, het kind geen emoties vastzet en alle energie beschikbaar houdt voor natuurlijke ontwikkeling en de eigenwaarde van het kind verhoogt. Het kind geeft vaak zelf aan hoeveel ruimte hij hiervoor nodig heeft. Als een kind huilt zal een leidster daar in principe dus altijd bij aanwezig zijn vanuit een positieve waardering, beseffend dat natuurlijk herstel plaatsvindt. De leidster is daarnaast ook verantwoordelijk voor heel de groep, dus zal soms een andere

keuze moeten maken. Het spreekt voor zich dat primaire behoeften altijd eerst worden gecontroleerd.

Sociale ontwikkeling is niet los te zien van emotionele ontwikkeling, je kunt emoties alleen ontwikkelen in relatie tot anderen.

5.2 begeleiden van interacties

Het is voor kinderen belangrijk om te ontdekken wat hun gedrag bij anderen teweegbrengt. We vinden het belangrijk dat kinderen in eerste instantie kleine conflictjes zelf oplossen. Als de leidster merkt dat de situatie niet gelijkwaardig is, neemt zij een actieve rol. Bij jonge kinderen zal dit meer gebeuren door even af te leiden of iets anders aan te bieden. We zijn ons bewust dat voor het kind steeds duidelijk mag zijn, jij bent ok, echter jouw gedrag is niet prettig voor jezelf, of voor de ander.

5.3 Spelontwikkeling

In spel zien wij de ontwikkeling van solitair naar samenspel. Ieder doorloopt deze ontwikkeling in fases volgens vaste volgorde, echter in eigen tempo. Het spel is een goede weerspiegeling van wat het kind van ons als begeleider vraagt. Door goed te kijken kan men het kind beter begrijpen en zien waar het behoefte aan heeft en extra ondersteuning nodig heeft.

5.4 Ontwikkelingsproblemen

Alle leidsters zijn tijdens het werk verantwoordelijk voor het signaleren van ontwikkelingsproblemen. Gekeken wordt naar

1. Zintuigelijke ontwikkeling:

De tastzin:

De levenszin

De bewegingszin

De evenwichtszin

2 Hieruit voortvloeiend

Wilsontwikkeling

Spelontwikkeling

De grove en fijn-motorische ontwikkeling

De taalontwikkeling

Ruimtelijke ordening

Sociaal emotionele ontwikkeling

spelontwikkeling

Ontwikkelingsproblemen worden ingebracht tijdens de kind besprekingen in vergaderingen. Gezamenlijk wordt beoordeeld welke kind specifieke aanpak gewenst is. Indien er een specifieke aanpak wordt gewenst wordt dit vanzelfsprekend ook met de ouders besproken. Tijdens de volgende kind bespreking wordt de aanpak geëvalueerd en ev. bijgesteld. In ons beleid zijn wij voorstander om in eerste instantie nog niet te veel vast te leggen. (onze organisatie is klein, dus veel contact onderling). Indien de situatie dit vraagt, als het probleem zich niet oplost gaan we in overleg met ouders, en een beroep doen op derden. Dit kan een vraagbaak t.a.v. vrije opvoeding, taalontwikkeling, lichamelijke zaken zijn. Wij zullen in eerste instantie kiezen voor holistische oplossingen.

5.5 Belonen en corrigeren

Onder belonen verstaan wij het prijzen van gewenst gedrag. Als een kind bijvoorbeeld aan een huilende baby een speeltje geeft, zal de leidster laten merken dat dit gedrag gewaardeerd wordt. Onder corrigeren wordt het afbreken van ongewenst gedrag verstaan. Ongewenst gedrag kan b.v. zijn dat een kind van tafel loopt terwijl de maaltijd nog niet is afgelopen. De leidster legt bij ongewenst gedrag niet de nadruk op wat niet mag maar juist op wel wat mag. Zo zal de leidster b.v. op het van tafel lopen reageren met “Jan, kom je nog gezellig bij ons zitten?” (benoemt haar eigen naam) vindt het zo gezellig als je nog even bij ons blijft. Als een kind b.v. agressief of gevaarlijk gedrag vertoont, zal de leidster uitleggen waarom dit gedrag niet gewenst is met een boodschap waarin zij spreekt vanuit haar eigen gevoel. Een voorbeeld hiervan is “(benoemt de eigen naam) schrikt er erg van als je daarop klimt, je kunt dan vallen en dat doet pijn”. Wij gaan uit van de Gordon methode waar de “ik boodschap” centraal staat. We maken onderscheid in de persoon en zijn gedrag. Zo zullen wij niet zeggen dat een kind stout is, maar wel dat hij gedrag heeft wat eventueel vervelende gevolgen heeft voor zichzelf of anderen. Van nature heeft een klein kind nooit de intentie bewust iets negatiefs te doen. Het is vaak een onmacht om op een juiste manier zich uit te drukken (omdat taal nog ontbreekt hiervoor) of om zelfs contact te maken. Ook de nabootsing van oudere kinderen of t.v. kan een rol spelen. Voor peuters is dit vaak een hele zoektocht.

Bij ongewenst gedrag zal de leidster de kinderen stimuleren door ze te vertellen wat wel toegestaan is en zo mogelijk zal zij het kind een alternatief aanbieden. Wel zullen de leidsters consequent zijn wanneer het gaat om ongewenst gedrag. Steeds zullen zij blijven benoemen en stimuleren.

Wij geloven dat een kind hierdoor als het ware vanzelf het ongewenste gedrag achterwege gaat laten. Omdat het begrijpt waarom het gedrag niet gewenst is, wat de gevolgen van zijn gedrag zijn of weet welke alternatieven er zijn zodat het gedrag niet meer nodig is. Straffen zoals afzonderen zien wij niet direct als middel omdat het kind dan buiten de groep geplaatst wordt. Dit is voor een kind een hele vervelende ervaring. Het respect voor een kind is erg belangrijk.

Door de positieve sfeer en het bewust ruimte geven aan behoeften leren kennen van het individuele kind, zullen bepaalde incidenten bijna niet voorkomen. Deze manier van omgang betekent overigens niet dat de kinderen zelf bepalend zijn. Met slaap- of eetproblemen maken we het kind het volgende duidelijk: “Ik houd van je, ik begrijp het, maar ik ben de volwassene en ik vind dat dit nu goed voor je is”. En bijvoorbeeld bij slaapproblemen “dit is

jouw bedje en hier kun je lekker rusten”. We maken het kind duidelijk dat daar het plekje is waar hij zich kan overgeven aan zijn slaap. Dus we vragen niet “wil jij slapen?”, maar vanuit de gewoonte om te slapen wijzen hem liefdevol zijn bedje. Als het kind protesteert leggen we de andere kindjes op bed van waaruit de laatste meestal vanzelf volgt.

We verstaan onder grensoverschrijdend gedrag, gedrag waarmee het kind bewust of onbewust zijn eigen fysieke, emotionele of mentale veiligheid of die van een ander op het spel zet. Wij geloven in stimuleren, benoemen en kort uitleggen, in het aanbieden van een alternatief in plaats van het zeggen van “nee” en “nee, niet doen”. Dit brengt teweeg dat een kind luistert vanuit wederzijds respect (respect van de leidster voor de eigenheid van het kind met zijn geaardheid en respect voor de leidster vanuit het kind omdat zij hem op een veilige manier op het goede spoor zet) en niet vanuit angst.

6 Individu en groep

Elk kind is een uniek individu met zijn eigen emoties en verstandelijke en lichamelijke mogelijkheden en dient als zodanig gerespecteerd te worden. De Pompoen beoogt dat ieder kind op de groep voldoende individuele aandacht krijgt, zonder dat daarbij het belang van de groep uit het oog verloren wordt. We gaan ervan uit dat ieder met het leven een eigen bedoeling heeft en er innerlijk vrij naar wil streven om die waar te maken. Opvoeding moet daarbij ondersteunen. Dat vereist vakkennis natuurlijk, maar vooral ook inzicht in de verschillende levensfasen van de jonge mens en het vermogen om waar te nemen wat elk kind aan mogelijkheden in zich draagt. Om onze doelstelling en uitgangspunten te kunnen bereiken stelt de Pompoen specifieke eisen aan haar personeel waarop in het volgende hoofdstuk uitgebreid wordt ingegaan.

6.1 Het team

De kwaliteit van de kinderopvang wordt voor een belangrijk deel bepaald door de deskundigheid en de beroepshouding die leidsters en directie te bieden hebben. Gegeven een aantal randvoorwaarden, bepalen zij in hun dagelijkse contacten met kinderen en ouders de werkwijze binnen de Pompoen. De Pompoen is zich volledig bewust van het feit dat liefdevolle aanwezigheid de basis is. Hierop worden de leidsters als eerste getoetst. Bovendien vinden wij het belangrijk dat iedere leidster herkend kan worden in haar kwaliteit. Zo zal de ene leidster een voorliefde voor de natuur hebben, terwijl de ander graag zingt.

Haar of zijn authenticiteit zal zichtbaar moeten zijn, tevens een bereidheid zichzelf als persoon te ontwikkelen. De ontwikkelingsweg die hij of zij kiest is vrij.

Kwaliteit en continuïteit worden vanzelfsprekend ook gegarandeerd, doordat de Pompoen met leidsters en evt. invalkrachten werkt die worden gehonoreerd volgens de CAO Kinderopvang. De leidsters zijn in het bezit van een gericht mbo/hbo diploma. De directie is in het bezit van minimaal een HBO diploma. Alle leidsters zijn in het bezit van een geldig kinder-ehbo diploma. Een directielid is in het bezit van een geldig BHV diploma.

Tevens is er de mogelijkheid om aanvullende opleidingen dan wel cursussen en workshops te doen. Veelal dienen zij om onze visie verder gestalte te geven. In de gedachtegang rondom het werken in een kinderdagverblijf. Dit verleent aan het werk van onze leidsters een extra dimensie. Naast kennis en deskundigheid op het gebied van ontwikkeling van individuele kinderen en hun samenzijn in groepsverband, vraagt werken in deze branche ook

vaardigheden in het overleggen en samenwerken met collega's en ouders. De Pompoen hecht grote waarde aan de zelfontwikkeling van leid(st)ers. "Ken je zelf, dan ken je de wereld".

In toenemende mate worden ouders en beroepskrachten zich bewust van het feit dat zij als het ware partners in het opvoeden zijn. Samen zijn zij verantwoordelijk voor een gezond evenwicht tussen de milieus waarin kinderen opgroeien. De beschrijvingen van de beroepspraktijk van de leidsters en de directie gaan dan ook uit van de door ons genoemde visie van de gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid.

6.2 De beroepshouding van de directie

Een belangrijke taak van de directie is het ontwikkelen van een pedagogisch beleid dat voldoende kwaliteit en stabiliteit biedt. De organisatie is door het aanstellen van nieuwe leid(st)ers, de plaatsing van nieuwe kinderen en ouders, maatschappelijke stromingen voortdurend in ontwikkeling. Steeds stuurt ze vanuit inclusiviteit, het wij gevoel aan. De directie kan organisatorisch vormgeven aan de samenwerking tussen leidsters onderling en tussen leidsters en ouders. Hierbij kan zij stil staan bij het feit dat het gaat om een samenwerking tussen verschillende organisatievormen: het gezin en de Pompoen. De directie werkt aan de controle op kwaliteit van de Pompoen, o.a. door een goede begeleiding van de leidsters en een "open houding" ten aanzien van de adviezen dan wel klachten van de ouders. De directie is eindverantwoordelijk voor het gehele functioneren van de Pompoen en de leidsters die hier werkzaam zijn.

Een aantal aspecten van de basishouding op pedagogisch gebied welke men van de directie mag verwachten:

- Zij staat positief tegenover opvoeding in groepsverband als aanvulling op die in het gezinsverband;
- Zij is verantwoordelijk voor en houdt toezicht op een goed pedagogisch klimaat in de Pompoen;
- Zij heeft oog voor het pedagogisch handelen van het personeel, zij kan het personeel op dit gebied werkbegeleiding geven;
- Zij kan vertrouwensrelaties aangaan met personeel, ouders en kinderen. Ze is toegankelijk en bereid tot luisteren;
- Zij behandelt klachten/problemen van ouders en bemiddelt eventueel bij een conflict tussen leidsters en ouders.

6.3 De beroepshouding van de leid(st)ers

Werken met een groep kinderen vraagt bijzondere kwaliteiten van de leidsters. Ze kunnen op een positieve manier gebruik maken van de groepsdynamische processen tussen kinderen, hun neiging tot imitatie, hun drang om erbij te willen horen, hun mogelijkheden om van elkaar te leren en te genieten. De leidsters zorgen voor structuur op de groep door het aanbieden van een dagritme met vaste gewoonten.

In de Pompoen wordt ervan uitgegaan dat kinderen begeleid mogen worden in hun weg te vinden en dat ze ons, volwassenen, daarvoor nodig hebben. Enerzijds scheidt de volwassene

een omgeving voor het kind waarin het kan gedijen en zich kan ontwikkelen. Anderzijds ontwikkelt de opvoeder een extra zintuig voor de speciale behoeften van het individuele kind.

De kwaliteiten van een leidster worden gevormd door drie gebieden: haar grondhouding, haar kennis en haar vaardigheden.

Niet wat de leidster allemaal weet (kennis), niet wat de leidster allemaal kan (vaardigheden), maar de wijze waarop zij is (grondslag), haar innerlijke houding wordt als meest wezenlijke beschouwt. Belangrijk is dat van de leidsters een rustgevendende werking uitgaat. De manier van lopen, de toon tegen de kinderen en tegen elkaar, de wijze waarop de leidster haar eigen dingen doet en ondertussen de hele groep in de gaten houdt, dit alles laat zien dat de leidster zich bewust is van haar rol als leidster. Ze weet dat haar gedrag en dat wat ze uitstraalt, haar stemming, van invloed is op de kinderen. Natuurlijk is het wel zo dat aan de grondhouding gewerkt kan worden.

Ook kenmerken de opvoedingskwaliteiten van de leidster zich door verwondering en respect. De verwondering om alert te blijven voor de nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden die uit het kind naar voren komen en respect om te voorkomen dat kinderen teveel worden lastiggevallen met ideeën over wat goed en nuttig is. Bij dit alles moet zij er rekening mee houden dat de groep bestaat uit individuele kinderen die zich op een eigen manier ontwikkelen en veranderen door de overgang in een volgende levensfase. Hierdoor vragen de kinderen steeds weer een nieuwe omgang. Het vraagt van de leidsters een groot empathisch vermogen om de communicatie van de kinderen te begrijpen en er adequaat op in te gaan.

De samenwerking met de ouders stelt eveneens bijzondere eisen aan de leidsters. Tijdens de welperiode zullen ze niet alleen het kind helpen om zich vertrouwd te voelen in hun nieuwe situatie, anderzijds zullen zij de ouders op hun gemak stellen en een wederzijds vertrouwen opbouwen. Ze moeten met kritiek kunnen omgaan en "slechtnieuws" gesprekken kunnen voeren als er iets met het kind aan de hand is.

Een aantal aspecten die van belang zijn voor een goede basishouding van een leidster:

-Zij vindt het plezierig om met kinderen om te gaan en vindt het een uitdaging om hen te steunen bij hun ontwikkeling;

-Zij kan zich inleven in kinderen en kan ze vertrouwen, warmte en bovenal veiligheid bieden;

-Zij staat positief tegenover opvoeding in groepsverband als aanvulling op die in het gezinsverband;

-Zij heeft respect voor de diverse achtergronden van kinderen, ouders en collega's en laat de ouders ervaren dat hun kind in goede handen is;

-Zij respecteert de privacy en houdt geheim al hetgeen zij in de uitoefening van haar beroep aan privé informatie wordt toevertrouwd of waarvan zij het vertrouwelijke karakter begrijpt. Met ouders praat de leidster alleen over het eigen kind of kinderen en niet over de kinderen van andere ouders.;

-Zij beschikt over een grote mate van zelfstandigheid, creativiteit en flexibiliteit. Zij heeft de eerste verantwoordelijkheid voor de dagelijkse gang van zaken in de groep;

-Zij heeft het vermogen om kritisch haar eigen handelen te bekijken, ter discussie te stellen en zo nodig te wijzigen;

-Zij heeft het vermogen om zodra zij de Pompoen binnenstapt, haar eigen dagelijkse zorgen te vergeten zodat het kind weet: **“zij komt hier speciaal voor mij”**.

6.4 Stagiaires

Aangezien de Pompoen graag een aandeel levert in de opleiding van aanstaande leidsters, is het mogelijk dat U een stagiaire op de groep aantreft. De leidster, die hier ook haar belangstelling voor heeft gegeven, begeleidt de stagiaire binnen het kader van het pedagogisch beleid en is verantwoordelijk voor de dagelijkse werkzaamheden en het leerproces van de stagiaire. Zij bespreekt wekelijks de opdrachten van school en onderhoudt ook de contacten met het betreffende onderwijsorgaan. De begeleidende leidster valt onder de verantwoordelijkheid van de directie. De stagiaire is een leidster in opleiding en mag niet zonder begeleiding van een leidster op de groep staan of het terrein met een aantal kinderen verlaten. De taken van de stagiaire zullen naarmate de opleiding vordert steeds verder uitgebreid worden. Tenslotte wordt hij/zij zo het beste voorbereid op de toekomstige praktijk. De stagiaire dient zich net als een leidster aan het beroepsgeheim te houden en natuurlijk open te staan voor de pompoenvisie. De taken van stagiaires worden geleidelijk uitgebouwd van huishoudelijke taken (vegen, afwassen, bed opmaken, brood smeren), met kinderen spelen naar zorgtaken onder supervisie van de PMér.

In een stamgroep is per dag maximaal 1 stagiaire. Voorwaarde is ook dat de stagiaire minimaal een half jaar zich verbindt aan de Pompoen. Voorafgaande aan de stage vindt een uitgebreide kennismaking plaats, zodat zowel de stagiaire als wij kunnen voelen of er een klik is.

7. Contact met ouders

De ouders en leidsters zijn samen verantwoordelijk voor de opvoeding van het kind. Er is sprake van gedeelde opvoeding. De opvoeding thuis en in de Pompoen zullen van elkaar verschillen. Het feit dat er verschillen in de opvoeding zijn is niet erg in het geval dat zowel ouders als leidsters op de hoogte zijn van elkaars aanpak en zij elkaar daarin respecteren. De communicatie tussen ouders en leidsters is erg belangrijk. Tijdens het verblijf van een kind op de Pompoen vinden er verschillende momenten van informatie uitwisseling plaats tussen ouders, leidsters en directie.

7.1 Aanmeldingsprocedure

Wij maken graag op afspraak ruimte voor een kennismakingsgesprek waarin onze visie en manier van werken wordt verduidelijkt. Als nav dit gesprek een inschrijving plaatsvindt, ontvangt U per mail mogelijkheden over de plaatsing van uw kind of eventuele wachttijd.

Indien het kind geplaatst kan worden wordt er schriftelijk een wenafspraken gemaakt en tegelijkertijd wordt ook de mentor van het kind benoemd Het is een wettelijke verplichting dat een mentor het kind 1 middag per week moet zien. Hoewel alle leid(st)ers betrokken kunnen zijn bij het kind, zal de mentor de algemene ontwikkeling specifiek volgen

De procedure tav wennen, zie hoofdstuk wennen.

7.2 contactvormen

Als een kind een of meer dagdelen bij ons komt spelen is een goede relatie met ouders, die gebaseerd is op wederzijds respect en gelijkwaardigheid, van groot belang. Dit contact en de overdracht van informatie vindt op verschillende manieren plaats:

1. Overdracht bij het halen en brengen van het kind
2. In persoonlijke gesprekken (3 maanden evaluatie, eindgesprek en speciale afspraken)
3. Tijdens ouderbijeenkomsten
4. Schriftelijk bv door de nieuwsbrief
5. Via de ouderraad

7.2.1 Overdracht bij het brengen en halen van het kind

In de overdrachtmomenten bij brengen en halen van het kind komen de dagelijkse dingen aan bod. Soms lopen die gesprekken van alledag uit op meer specifieke opvoedingsvragen. Graag nodigen wij ouders dan uit voor een uitgebreider gesprek waar de kinderen niet bij zijn om zo min mogelijk “over de hoofden van de kinderen”, met ouders te communiceren. Door op dat moment te vertellen hoe wij die dingen bij ons aanpakken, door het geven van tips, kunnen wij de ouders wellicht hiermee helpen.

7.2.2 in persoonlijke gesprekken

- Zowel ouders als leiding kunnen beiden om een oudergesprek vragen. Tijdens dit gesprek worden ervaringen van thuis en Pompoen uitgewisseld. Voor dit gesprek wordt 3 kwartier uitgetrokken.
- Vaak komt het er door de drukte in de groepen en door de aanwezigheid van andere ouders niet van om voldoende diep en persoonlijk in te gaan op specifieke vragen of problemen die ouders hebben. Dan bestaat de mogelijkheid om buiten de groepen een extra gesprek te voeren.
- Altijd een drie en een half jaar gesprek met het oog op overstap naar het basisonderwijs. De mentor bekijkt het kind gedurende de pompoenperiode aan de hand van mentorvragen. Deze vragen komen voort uit de ontwikkeling van de zintuigen zoals eerder beschreven zijn.

7.2.3 Ouderavonden/bijeenkomsten

De Pompoen organiseert eenmaal per jaar een Pompoenouderavond. De aandacht van deze avond ligt vooral op het dagelijkse werken binnen de Pompoen. Jaarlijks nodigen we ouders uit het st Jansfeest (begin zomer) en het kerstfeest (begin winter) gezamenlijk te vieren. Ook wordt jaarlijks in november de knutselavond georganiseerd om een Sinterklaascadeautje te maken. Wij vinden het belangrijk om deze 4 activiteiten samen te delen. De data voor deze activiteiten worden via de nieuwsbrief maanden van te voren aangegeven.

Daarnaast zal de Pompoen desgewenst ook inhoudelijk verdiepende bijeenkomsten voor geïnteresseerde ouders allerhande zaken die met de opvoeding te maken hebben. De kosten voor deze ouderavonden zullen tussen betreffende ouders en Pompoen gedeeld worden.

7.2.4 Schriftelijke informatie

Informatie naar de ouders wordt niet alleen mondeling, maar ook schriftelijk doorgegeven. Via onze website, het pedagogische plan, e-mail en nieuwsbrieven. De informatie kan gaan over hoe we een jaarfeest in de groep gaan vieren en welke activiteiten er plaats zullen vinden. We zullen hier ook soms liedjes en versjes bij gaan plaatsen, die we tijdens die periode in de groep zingen.

Het schriftje

In de Pompoen wordt een schriftje gehanteerd voor elk kind. In het schriftje schrijven de ouders b.v. hoe thuis het schema van het kind is en de leidsters schrijven op hoe het op de Pompoen met het kind gaat. Tot 1 jaar wordt het schriftje vrij constant gebruikt om de slaap/eet en drinkmomenten van het kleine kind te noteren. Als het kindje ouder wordt, wordt er geprobeerd eens per maand in te schrijven, zodat een ontwikkelingslijn van het kind zichtbaar wordt. Door het beschrijven van de handelingen van het kindje, worden we ons meer bewust van de unieke manier van zijn van ieder kind. Het schriftje is geen vervanging van het contact tijdens het brengen en halen, maar is een aanvulling hierop. Het schriftje wordt in principe gebruikt tot een kind de leeftijd van 4 jaar bereikt. Toch blijft ten alle tijden de primaire aandacht van de leidsters op de groep gericht. Het kan dus voorkomen dat het

schrijven er dan bij in schiet. Het schrijven van schriftjes mag nooit ten koste gaan van noodzakelijke aandacht voor de kinderen.

7.2.5

Overdracht van Pompoen naar basisschool

Als het kind vier jaar wordt nemen we afscheid in de vorm van een gedicht, waarin het kind getypeerd wordt. Na overleg met het team en inbreng daarvan maakt de mentor het gedicht met de specifieke eigenschappen en talenten van het kind. Na goedkeuring van de ouders wordt dit overgedragen aan de basisschool.

Indien het kind de BSO bezoekt wordt dit gedicht besproken met betreffende mentor van de BSO.

7.2.6 De ouderraad

De ouderraad wordt gevormd door ouders van op de Pompoen geplaatste kinderen. Er wordt gestreefd naar een vertegenwoordiging van minimaal twee ouders in de ouderraad. De ouderraad kiest een voorzitter en een secretaris. De ouderraad volgt kritisch het wel en wee rond de Pompoen. De ouderraad vertegenwoordigt alle ouders van de op de Pompoen geplaatste kinderen. De raad treedt adviserend of handelend op indien dit gewenst of noodzakelijk is, zowel richting directie als richting ouders. Er wordt twee keer per jaar vergaderd. De vergaderingen zijn openbaar en elke ouder is welkom als toehoorder. Doel van dit orgaan is om onafhankelijk van het bestuur of de algemeen leidinggevende toe te zien op het gevoerde pedagogisch alsmede het veiligheids-, gezondheids- en duurzaamheidsbeleid. Besproken worden : aanpassingen in het pedagogisch plan; algemeen beleid op het gebied van huisvesting, veiligheid en gezondheid, eventuele wijziging van prijs kinderopvang, klachtenbehandeling indien nodig of andere zaken die op tafel komen. De ouderraad bezit in officiële termen het adviseringsrecht.

8. Wennen

De eerste dag is voor kinderen en ouders vaak een hele stap. Om de gewenning van uw kind zo rustig mogelijk te laten verlopen, maken wij met u een afspraak wanneer uw kind samen met u met wennen begint. Goed wennen is goud waard. Daar nemen we de tijd voor en dit gaat in overleg met de ouders. Elk kind heeft zijn eigen wenproces. Wij verzoeken u tijdens het wennen van uw kind makkelijk en snel bereikbaar te zijn.

Wennen op het kinderdagverblijf betekent:

Stap 1: Het kindje komt de eerste keer met zijn/haar ouders van 11.30u tot 11.45u wennen. Het van te voren ingevulde kind formulier t.a.v. slapen, eten etc., worden dan besproken met de voor het kind vaste leidster (mentor), terwijl het kindje de pompoenruimte kan verkennen. Ieder kind heeft een vaste mentor die specifiek de ontwikkeling van het kindje volgt. Deze leidster ziet het kind minimaal 2 dagdelen.

Stap 2: De tweede keer brengt de ouder het kindje tussen 8.00u en 9.00u, is aanwezig tot de kring (9.00u). Het kind blijft dan een paar uur “alleen” in de groep, de lengte hiervan wordt bepaald in overleg met de groepsleid(st)ers.

Stap 3: De derde keer brengt de ouder het kindje tussen 8.00u en 9.00u en neemt ook voor 9.00u afscheid van het kind. Meestal wordt dan geprobeerd de dag al een stuk te verlengen (tot 14.00 - 15.00u). Ook dit gaat in overleg. Heeft het kind meer tijd nodig om te wennen dat wordt in overleg tussen ouders en groepsleid(st)ers bepaald hoe de aanwezigheid van de ouders wordt afgebouwd. We zien vaak dat vooral bij kinderen onder het jaar een hele dag op de kinderopvang veel is. Wij zijn daarom, in het belang van het kind, een grote voorstander om zeker de eerste periode te kijken naar de mogelijkheid het kindje al voor 17.00u op te halen. Natuurlijk kan dit in overleg.

8. Aangeboden activiteiten

Vertrouwde thema's en handelingen uit de belevingswereld van de peuter geven aanleiding tot de aangeboden activiteiten. Bij voorkeur een herhaalsprookje, beelden uit de natuur in samenhang met de seizoenen of een gebeurtenis uit de jaarfeesten of jaargetijden. Zowel muziek als de gesproken taal ondersteunen de activiteiten. Het zelf beleven en doen staat voorop. Het resultaat is van minder groot belang.

In de eerste plaats zijn deze huishoudelijke activiteiten belangrijk in het kader van het gezinsvervangende aspect van de groepswerking. Niet alleen de houding van de groepsleid(st)er en de inrichting van de ruimte dragen bij tot het zich geborgen voelen, ook de aard en de kwaliteit van de activiteiten bepalen de sfeer.

Voorbeelden van activiteiten

1. Huishoudelijke activiteiten

Huishoudelijke activiteiten kunnen omschreven worden als activiteiten die een verzorgend en veelzijdig karakter dragen. De belangrijkste aspecten in de ontwikkeling van jonge kinderen, namelijk beweging, schepping en nabootsing worden door deze activiteiten ondersteund en gevormd.

Iedere huishoudelijke activiteit biedt haar eigen specifieke mogelijkheden om de ontwikkeling van het kind te stimuleren en waar nodig het individuele kind een extra ondersteuning te bieden.

2. Mogelijke huishoudelijke activiteiten:

- Bakken en koken: broodjes bakken, appelmoes koken, pannenkoeken bakken, koekjes appelflapjes bakken
- Ramen zemen; Stof afnemen: de vensterbanken, de kastjes, de planken

3. Zeer eenvoudige bewegingsspele

Zowel muziek als de gesproken taal ondersteunen de bewegingen bij arbeidsspelletjes, dit zijn spelliedjes waarbij grote bewegingen worden gemaakt.

4. Grote motorische vaardigheden

- stappen
- lopen in allerlei vormen bijv. paardje spelen
- wiegen
- schommelen
- glijden
- met begeleiding: klimmen, klauteren, springen, evenwicht uitproberen.

5. Tekenen

Tekenen met bijenwaskrijtjes op papier. Door te tekenen geeft het kind uitdrukking aan de eigen innerlijke ontwikkeling. Tekenen is dus steeds vrij tekenen dat de ontwikkeling van het kind zelf weergeeft. Peuters geven (onbewust) uiting aan hun individuele ontwikkeling,

door middel van kleur en lijn. Zij vertrouwen op hun expressiemogelijkheden en durven deze te tonen.

6.Schilderen

Schilderen is in de eerste plaats een ontmoeting met de wereld van de kleuren. Het omgaan met kleuren in hun eindeloze variaties en samenspel scheidt een rijke schakering aan belevingsmomenten en uitdrukkingmogelijkheden. Niet het resultaat maar het doen, waaronder de specifieke bewegingsbeheersing en materiaalbeheersing, en de beleving staan centraal. We gebruiken de aquareltechniek met een beperkt aantal (primaire) kleuren, op papier (nat-in-nat).

7.Plakken

Het kind maakt kennis met de techniek van scheuren en plakken. Deze techniek doet in hoge mate beroep op het ordenen en beheersen van het materiaal en de fijne (vinger)motoriek. Bijvoorbeeld glazen potjes beplakken met stukjes zijdevloei, slingertjes van crêpepapier aan de palmpasen stok, gele sterretjes plakken op transparant papier voor het raam.

8.Muziek en zingen

Zingen wordt opgevat als een vakoverschrijdend gebeuren: het is ingebed in het leven in de groep en begeleidt het dagverloop.

Enkele voorbeelden: een gezongen ochtendspreuk, kringspelliedjes, liedjes die een activiteit inleiden, (opruimen, eten, buitenspelen, handenwassen, plassen, rusten) liedjes die de jaarfeesten begeleiden, een lied om het kringetje mee te beginnen, een lied om naar buiten te gaan.

9.Plassen Wassen Neuzen poetsen

Kinderen worden in het kinderdagverblijf regelmatig verschoond en gaan naar de wc. Wanneer de groepsleid(st)er van deze dingen een feest weet te maken, zullen alle kinderen van een groep dit als vanzelfsprekend beschouwen en er geen angst voor krijgen. Het persoonlijke contact tijdens het verschoonen van een luier is voor ieder kind van groot belang. De leidster richt zich volledig op het te verschoonen kind en praat of zingt ermee (en niet met je collega over de wintersportvakantie of de verbouwing thuis die je net hebt gehad).

Ook het schoonmaken van een snotneus is in dit gebeuren een belangrijk ritueel waar je niet ongevraagd een zakdoek in iemand zijn gezicht drukt maar bv door een "lied" of door je beweging je aankondigt dat je graag een snottebel wilt afvegen.

9. De vorm van kinderopvang

De Pompoen biedt hele dagopvang. Dit wil zeggen, dat de Pompoen 10 uur per dag van 8.00u tot 18.00u kinderen opvangt, verzorgt en begeleidt. De Pompoen kent een verticale groep. De leeftijd van de kinderen bevindt zich tussen 6 maanden en 4 jaar.

De leidsters houden op een presentielijst bij welke kinderen in het gebouw aanwezig zijn en wanneer ieder kind het gebouw weer verlaat. Bij calamiteiten is zo inzichtelijk gemaakt welke kinderen zich in het pand bevinden.

9.1 De dagindeling van 0 tot 4 jaar

08.00 uur: de kinderen kunnen worden gebracht vanaf 08.00 uur. De leidster ontvangt de ouders en verwelkomt de kinderen. Er is gelegenheid om bijzonderheden te bespreken als deze nog niet in het schriftje staan en wel van belang zijn. De leidster schrijft dit dan op. Het is belangrijk dat de leidster de naam van het kind noemt en haar eigen naam. Het kind voelt dan dat je contact met hem³⁴ maakt en gaat weten wie je bent en je herkennen als vertrouwd

persoon. Het kind zwaait samen met de leidster de ouder uit en geeft het kind een plekje in de groep.

Wij kiezen bewust voor haal en brengtijden van maximaal een uur. Beide momenten zijn intensief voor kinderen en leidsters. De energie van afscheid nemen en “wachten op mijn papa of mama” willen we in het belang van alle kinderen beperken. We begrijpen dat dit soms vraagt om creativiteit van de ouders.

09.00 uur: Kring: Kring: Als alle kinderen aanwezig zijn vormt de leidster een kring . Met de xylofoon wordt de dag geopend. Ieder kind wordt in de kring persoonlijk begroet, door middel van toezingen en aanraken om het kind bij de start van de dag te laten aarden op de plek waar hij/zij is. Een deel van het kringgebeuren keert dagelijks terug in een vast ritueel; een deel wisselt maandelijks mede als gevolg van de seizoenen en jaarfeesten.

09.30 uur: Fruit eten

10.30 uur: Verschonen van de kinderen voor de dagelijkse boswandeling

11.45 uur: Voor- en na het eten wassen kinderen de handen onder begeleiding

12.00 uur: Leidsters gaan met de kinderen aan tafel om te eten. Zij blijven bij de kinderen aan tafel zitten en zingen een lied ter aanvang van de maaltijd.

Er worden zuivelproducten, vegetarische vleeswaren of biologische zoetigheden aangeboden als beleg. De tweede leidster verzorgt zo nodig de flesvoedingen. De rust bij de baby's wordt bewaakt doordat de leidster op het eigen groepje blijft, zingt en de kinderen wiegt om te laten voelen dat het veilig is in de groep. Na het eten worden de handen en mondjes al zingend gewassen.

Tussen 12.30 uur en 14.30 uur wordt er opgeruimd, naar bed gebracht en in slaap gezongen. De grotere kinderen die niet meer slapen worden eerst ook meegenomen in een rustige activiteit, daarna in een speciale activiteit voor “grotere” kinderen b.v. in de tuin werken/ schilderen etc.

Tussen 14.30 uur en 16.00 uur worden de kinderen uit bed gehaald zo nodig verschoond, wordt er fruit gegeten en is er vrij binnen spel.

16.15 uur: Er wordt in de tuin gespeeld.

16.50 uur: In de kring wordt de dag afgesloten.

Tussen 17.00 uur en 18.00 uur worden de kinderen opgehaald.

9.2 Groepsgrootte

De Pompoen heeft de beschikking over een gebouw waarin 2 speelruimten. In deze ruimtes is plaats voor twee verticaal opgebouwde groepen van maximaal 14 toegestane kindplaatsen in de leeftijd tussen 0 en 4 jaar. Maximaal 12 kinderen blijft uitgangspunt met soms een of twee kindjes extra i.v.m. in- en uitstroom van vierjarigen en nieuwe kinderen. De Pompoen hanteert vanzelfsprekend de maximale groepsgrootte zoals deze volgens de CAO kinderopvang en de gemeentelijke verordening is vastgesteld.

9.3 Accommodatie beleid

De omgeving waarin een kind zich bevindt heeft een bepalende invloed op zijn ontwikkeling. Zo nodigt bijvoorbeeld een te kleine ruimte niet uit tot actief spel en beweging. De opvangruimtes voldoen ruim aan de door de gemeente gestelde eis wat betreft het aantal vierkante meters per kind. De ruimtes zijn licht, hebben een constante temperatuur en zijn veilig. De hoogte van wastafel en toilet zijn op kinderhoogte afgestemd. Bij de inrichting van de ruimte is rekening gehouden met de verschillende behoeftes van de kinderen, een hoek met een bank voor rustige activiteiten en ontspanning, een gedeelte met een kleed op de grond voor kruipende, liggende baby's, tafel om aan te eten en te knutselen en een ruimte om meer actief te zijn. Het speelmateriaal sluit aan bij de interesse en het ontwikkelingsniveau van de kinderen. Er wordt voor gezorgd dat het materiaal zoveel mogelijk natuurlijk is en de fantasie prikkelt.

Speelmateriaal kan ook gewisseld worden. Zo kan b.v. in een bepaalde periode de voorkeur worden gegeven aan een speelhuisje met glijbaan, maar een andere periode een rustig zithoekje.

Uiteraard is het veilig en wordt de ruimte goed schoongehouden. Tegenover de speelruimten bevinden zich de slaapkamers met veilige ledikanten en lage bedjes voor de peuters. Ook maken we gebruik van "luttepotjes", buitenbedjes, altijd in goed overleg met ouders. De ruimtes, zowel binnen als buiten, voldoen aan de door de gemeente gestelde veiligheidsnormen. De Pompoen heeft een grote tuin met zandbak, groentetuintje en bosjes om de natuurelementen in de seizoenen te ontdekken.

10 Specifieke onderwerpen in de praktijk

10.1 Brengen en halen

Het brengen en halen zijn belangrijke momenten van contact tussen ouders en leidsters. Het geeft ouders en leidsters de gelegenheid tot het uitwisselen van informatie en het stellen en beantwoorden van vragen aangaande het kind. Belangrijke informatie wordt schriftelijk op het dagschema vastgelegd. De leidster is er verantwoordelijk voor dat deze informatie wordt verspreid onder haar collega's, zodat alle leidsters goed geïnformeerd zijn. De leidster verwelkomt de ouder en het kind. De ouder hangt zelf het jasje aan de kapstok en zet eventuele voeding in de koelkast. Elk kind beschikt over een eigen mandje waar allerlei persoonlijke spulletjes van het kind in kunnen worden opgeborgen. Het is prettig als kleding en evt. knuffeltjes gemerkt zijn, al is het maar met een geborduurde letter. In dit mandje kunnen naast spenen of knuffels ook door de leidsters knutselwerkjes en nieuwsbrieven worden gestopt. De leidsters geven de kinderen, nadat zij zijn overgedragen door de ouders en na het uitzwaaien, een plekje in de groep. Voor sommige kinderen kan het afscheid moeilijk zijn. Belangrijk hierbij is dat de ouder het afscheid nemen niet te lang rekt. De leidster zal het kind troosten omdat zij begrijpt dat het kind verdrietig is. Van belang is dat het afscheid niet ongemerkt gebeurt.

Bij het halen vertelt de leidster aan de ouder hoe de dag is verlopen en beantwoordt eventuele vragen van de ouder. De spullen die mee naar huis moeten, liggen klaar in het mandje.

10.2 Spenen en knuffels

Tijdens het intakegesprek wordt de ouders geadviseerd om het kind iets vertrouwds van thuis mee te geven. Een knuffel kan voor het kind een hulpmiddel zijn om veiligheid te creëren bij het inslapen of om een bron van troost te zijn bij verdriet. Soms speelt de knuffel met het kind mee. Het kind zal naarmate het zich veiliger voelt de knuffel meer laten slingeren, zodat gerichte afspraken gemaakt kunnen worden, bv tijdens het eten zitten de knuffels apart, of worden opgeborgen in het eigen mandje. Een speentje kan een gewoonte zijn die het kind thuis om dezelfde redenen hanteert. Zodra een kind kan lopen, brabbelen en praten vinden wij het vaak belemmerend als kinderen met de speen in de mond gebracht worden. Hierdoor is het kind minder in staat om contact te maken en beleven ze het afscheid nemen niet doordat ze zich via de speen afsluiten. Het kind kan uit gewoonte een speen inhouden terwijl het kind het niet erg vindt als deze wordt weg gelegd. De leidsters vertrouwen erop dat het gebruik van een speen of knuffel, naarmate de tijd verstrijkt, zal afnemen.

10.3 Verjaardagen en traktaties

In de Pompoen wordt veel aandacht besteed aan het vieren van feesten zoals Pasen, Sinterklaas, Kerstmis, Sint Maarten, verjaardagen en afscheid. De feesten worden samen gevierd en tot een bijzondere gebeurtenis gemaakt. Bij alle feesten horen passende liedjes, verhaaltjes en voorstellingen. Bij een verjaardag worden slingers opgehangen en de jarige mag trakteren, krijgt een feestmuts, mag op de versierde stoel zitten en er wordt een verjaardagverhaaltje/ritueel verteld.

Op het KDV gebeurt dit in de ochtendkring. Bij de BSO gebeurt dit tijdens het fruitmoment op de groep. Wij zijn voorstander van eenvoudige “gezonde” traktaties zonder geraffineerde suikers. Een doosje rozijntjes, een stuk fruit of een biologisch koekje is voor de peuters al bijzonder genoeg.

10.4 Ziekte van een kind

De ouders worden altijd op de hoogte gebracht wanneer een kind gedurende de dag ziek wordt. Daarom is het van belang om recente telefoonnummers van het werk van de ouders bij de leidsters achter te laten en nummers van een persoon die gebeld kan worden als beide ouders niet bereikbaar zijn. Als de leidsters vinden dat een kind zo ziek is dat zij er niet genoeg aandacht aan kunnen geven, kunnen zij na overleg met ouders en/of directie de ouders vragen het kind op te halen. Een temperatuur van 38 graden koorts of hoger is een reden om ouders te verzoeken het kind op te halen. Bij een besmettelijke ziekte wordt het kind door de ouders thuis gehouden. Bij twijfel kunnen de ouders overleggen met de leidsters of de directie. Een kind dat ziek is verdient o.i. rust en individuele verzorging. Afhankelijk van de groep/dag/leidster is dit makkelijker of moeilijker in te passen. Wij begrijpen heel goed dat dit met werkschema's van ouders heel vervelend kan zijn. Ten alle

tijden geldt dus bij ziekte altijd overleg met de leidster. Voor zover mogelijk zullen we gezamenlijk naar een oplossing streven.

Individuele gezondheidszorg:

Eventuele handelingen betreffende individuele gezondheidszorg (b.v. toediening van medicijnen) worden uitsluitend verricht conform de bijzondere werkinstructies. In het logboek/kind boek staat beschreven voor welke kinderen passende afspraken met de ouders zijn gemaakt over deze zorghandelingen. Ouders geven toestemming voor het toedienen van medicijnen middels het tekenen van een formulier.

10.5 Buitenspelen

Iedere dag gaan de kinderen naar buiten onder alle omstandigheden. Zij ervaren dan letterlijk door de huid, de warmte van de zon, de koelte van de regen etc. Als alle kinderen hun jasje aan hebben gaan ze tegelijk naar buiten. Dit voorkomt dat er geen enkel kind "alvast" buiten is terwijl de leidsters nog binnen zijn om de overige kinderen aan te kleden.

Van belang is dat kinderen juiste (graag extra) kleding bij zich hebben m.b.t. het weer, regenlaarzen, warme winterjasjes, wanten, mutsen. En vanzelfsprekend kleding waarin gespeeld mag worden, dus ook vies mag worden.

10.6 Organisatie en personeelsbeleid

Kinderen hebben behoefte aan een veilige hechtingsrelatie. Een veilige hechtingsrelatie ontstaat wanneer steeds een zelfde persoon sensitief en responsief met het kind omgaat. Een kind kan met meerdere personen deze relatie opbouwen. Naast de belangrijkste hechtingspersonen, de ouders, zullen de leidsters een hechtingsrelatie opbouwen met het kind. Als we aan de hechtingsbehoefte van kinderen en aan het vertrouwen dat kinderen in de leidsters moeten kunnen stellen denken, dan valt daarbij het raakvlak tussen enerzijds organisatie/personeel en anderzijds het pedagogisch beleid op. Om kinderen te kunnen opvoeden is een vertrouwensrelatie nodig tussen opvoeder, in dit geval de leidster, en het kind. Deze relatie kan echter alleen tot stand komen als het kind regelmatig komt en het kind door vaste leidsters wordt verzorgd en begeleid.

10.7 Hoe te handelen bij klachten of problemen?

Ondanks deze vormen van contact en overleg is het soms niet te vermijden dat er af en toe iets is wat een ouder niet bevalt aan de opvang van zijn kind. Een ouder kan b.v. vinden dat een leidster niet genoeg aandacht heeft voor zijn kind of dat zij ten aanzien van een bepaald aspect in haar werkwijze niet goed functioneert. In de Pompoen vinden we dat leidsters rechtstreeks met het probleem benaderd kunnen worden. De leidsters streven ernaar om professioneel om te gaan met kritiek. Soms zal het verstandig zijn om een afspraak te maken voor een oudergesprek, waarbij eventueel iemand van de directie aanwezig zal zijn om het gesprek te begeleiden.

In het geval dat een ouder de klacht niet met de leidster kan bespreken of kritiek heeft op het organisatorische vlak, kan de ouder een afspraak maken met de directie. Ouders kunnen zich ten allen tijde wenden tot de ouderraad.

Indien de ouder de klacht schriftelijk bij de directie neerlegt, zal de directie deze klacht zorgvuldig onderzoeken, de ouder op de hoogte houden van de voortgang van de behandeling van de klacht, de klacht zo spoedig mogelijk, uiterlijk binnen 6 weken, afhandelen, en tenslotte de ouder schriftelijk en met redenen omkleed oordeel op de klacht verstrekken. In dit oordeel zullen ook eventuele maatregelen gerealiseerd zijn.

Wij verwijzen verder naar het klachtenreglement dat als bijlage toegevoegd is aan dit pedagogisch beleidsplan.

11 Stamgroep

11.1 Stamgroep

Kinderen in de leeftijd van 0.6 tot 4 jaar worden bij de pompoen geplaatst in twee stamgroepen. Een stamgroep is een vaste groep kinderen met een eigen groepsruimte. Wij gaan in de praktijk uit van gemiddeld 12 kinderen per groep. Tijdens de schoolvakanties kunnen beide groepen worden samengevoegd als er in beide groepen tezamen maximaal 12 kinderen zijn. Bij samenvoegen roosteren wij juffies van beide groepen tezamen, opdat de kinderen van beide groepen vaste gezichten hebben.

In de vaste stamgroepsruimte starten de kinderen in hun vaste groep iedere morgen om 09.00 uur in het kringetje.

Het is niet vanzelfsprekend mogelijk om dagdelen “te ruilen” De organisatie is hiervoor te klein. Dit geldt ook voor extra dagdelen. U kunt echter altijd de vraag stellen. Mocht de organisatie het toelaten, dan heeft U geluk! Voor het aanvragen van wisseldagen en/of extra dagdelen geldt dat het kind in zijn eigen stamgroep geplaatst wordt. Als hier geen plaats is kan de aanvraag niet gehonoreerd worden.

11.2 Basisgroep verlaten.

Een aantal activiteiten gebeurt buiten de vaste groep. Dan verlaat uw kind zijn vaste ruimte om daaraan deel te nemen. De belangrijkste voorbeelden van activiteiten buiten de eigen groep zijn: buitenspelen en boswandelingen. Afgezien van (door onze medewerkers begeleidde) uitstapjes vinden al deze activiteiten plaats op en rond het gebouw waar de Pompoen gevestigd is.

Soms vinden kinderen het leuk om in de andere groep een kijkje te nemen. Als de groeps grootte dit toelaat kunnen de kinderen, als zij dit zelf willen bij elkaar op bezoek om met elkaar te spelen. Natuurlijk altijd in overleg met de juffies van beide groepen. Wij houden hierbij altijd rekening met de geldende eisen ten aanzien van de groepsleid(st)er-kindratio. Een kind dat uit spelen gaat telt zowel op de eigen als op de andere stamgroep mee in de telling. Zo is er te allen tijde de mogelijkheid voor de peuter om terug te keren naar zijn vaste leidster op zijn vaste groep.

13. Beroepskracht-kind ratio, 3-uursregeling

Volgens de wet en regelgeving is er een ratio vastgesteld tussen het aantal kinderen dat op enig moment op een groep aanwezig is en het aantal beroepskrachten dat er op dat moment werkzaam moet zijn, de zogeheten beroepskracht-kind ratio (BKR). Volgens de wet mag een instelling hier 3 uur per dag van afwijken en is verplicht dit in het pedagogisch plan te benoemen. Hoewel in principe onze leidsters gelijk beginnen en eindigen behoudt de pompoen de mogelijkheid om s morgens van 8.00u tot 8.45u en s middags van 17.15u tot 18.00u hiervan af te wijken. Ook tussen 12.45u en 14.15u behouden wij ons de mogelijkheid om binnen de 3 uursmogelijkheid van de BKR af te wijken. Een grote groep kinderen slaapt dan en er is ruimte voor lunchpauze. Hoewel we deze tijden vast moeten opnemen in dit beleid, zullen we de veiligheid en organisatie op de werkvloer altijd bovenaan zetten.

Wat is de situatie bij de BSO: Tijdens de vakanties en op studiedagen start één beroepskracht per (samengevoegde) groep in de ochtend en kunnen we afwijken van de BKR totdat de tweede collega aanwezig is. Uiterlijk om 9:00 uur zijn beide collega's aanwezig, waarmee we voldoen aan de BKR. Beroepskrachten die langer dan 7 uur zijn ingeroosterd kunnen na de middagmaaltijd met de kinderen tussen 13:30 en 15:00 uur ten minste een half uur pauzeren. Tijdens deze periode kunnen we afwijken van de BKR. Het laatste half uur van de dag, vanaf 17.30 uur tot sluiting, behouden wij ons het recht voor af te wijken van de BKR. In de praktijk zijn dan al veel kinderen opgehaald.

14. Vakantie/vrije dagen

De pompoen is altijd gesloten in de:

- zomervakantie: in principe de laatste week van juli/ eerste week van augustus.
- wintervakantie: 24 december (al vrij) tot en met 1 januari
- de dag na hemelvaart
- alle erkende feestdagen zoals 27 april, tweede paasdag/pinksterdag en hemelvaart
- jaarlijks zal er eenmaal een studiedag gepland worden, deze datum zal minimaal 6 maanden van te voren bekend gemaakt worden. Ouders krijgen voor deze dag een ruildag aangeboden. Natuurlijk moet dan met de BKR-regeling rekening gehouden worden.

Zoals contractueel is vastgelegd worden er 49 weken betaald.

15. Protocollen

In bijzondere situaties waarvoor bijzonder beleid wordt gevraagd, zijn protocollen/werkinstructies opgesteld welke in een handboek zijn opgenomen. Alle betrokken medewerkers dragen er zorg voor deze toe te passen, waarbij grote zorgvuldigheid in acht wordt genomen. Bij twijfel raadpleegt de betrokken leidster de directie. Dit handboek bevindt zich in de speelruimte en natuurlijk inzichtelijk voor ouders.

- procedure klachtenregeling
- meldcode kindermishandeling
- veiligheidsplan toegespitst op de Pompoen

Buitenschoolse opvang (BSO)

Wat is natuur?

Kees Both heeft in zijn artikel "Ruimte voor de jeugd en voor de natuur" een beschrijving van het begrip "natuur" beschreven die goed in onze visie past.

Onder "**natuur**" verstaan we het niet door mensen gemaakte of bedachte. Natuur wordt hier omschreven in relatie tot "cultuur" maar dan niet, zoals vaak gebeurt, als tegenstelling, maar als de meer dan menselijke wereld die blijvende grondslag is van de cultuur. In het groot de aarde die ons draagt, ons voedt, de planten en dieren in hun verscheidenheid en samenhang, de elementen, de bodem, de atmosfeer, water, vuur, de grote ritmes van de seizoenen en van de dag en de nacht, en de ritmes in ons lijf. "Natuur" is vooral ook een procesmatige kwaliteit, het spontane, het oorspronkelijke, het zelforganiserende, het wilde, onvoorspelbare dat in meerdere (het bos) of mindere mate (de stad) aanwezig is, maar nooit afwezig is. Natuur omvat dus veel meer dan planten en dieren. We zullen plekken opzoeken waar veel natuurlijke processen te vinden zijn.

De pompoen BSO zal kinderen de mogelijkheid geven om kinderen vrij te laten spelen in de natuur net zoals hun ouders of grootouders dat deden. Hierbij bieden wij de veiligheid en de ervaring en kennis van natuureducatie.

Steeds meer wetenschappelijk onderzoek toont aan hoe belangrijk het verblijven in de natuur.

1 Accommodatie

De Pompoen BSO zal voorlopig bezocht worden door kinderen in de leeftijd tussen 4 en 10 jaar van de Koningslinde, het Molenvan en de Driestroom.

We kunnen opvang bieden aan 2 groepen van 12 kinderen. De basisgroepen zijn ingedeeld naar leeftijd te weten 4 t/m 6 jarigen en 7 t/m 10 jarigen. Hier kan om persoonlijke of organisatorische redenen van afgeweken worden. B.v. een kind van 7 kan nog bij de jongste groep geplaatst worden, een kind van 6 bij de ouderen. Dit gaat altijd in overleg met ouders en pedagogische medewerkers. Omdat de BSO, bij het schrijven van het plan geschreven wordt (augustus 2018), zal de ervaring nog moeten komen, of het prettiger werken is in 2 meer homogenere groepen of juist 2 verticale groepen. Dit zal de komende tijd regelmatig geëvalueerd worden.

Beide groepen hebben een eigen ruimte (44 vierkante meter) op de eerste verdieping. De achterste ruimte is vooralsnog voor de jongere kinderen en is ingericht om te eten en drinken, te werken aan tafel met bijenwas, papier, wol klei, rustig te spelen en uit te rusten.

De voorste ruimte is nu voor de grotere kinderen. Ook hier is de ruimte ingericht om te eten en drinken, te koken en te bakken, te werken aan tafel met natuurproducten, hout, speksteen, papier, wol, en te chillen.

Omdat minimaal een anderhalf uur van de middagtijd wordt doorgebracht in het bos, waar de kinderen actief bezig zijn, zullen de binnenruimten vooral gebruikt worden om de dag te verwerken.

De beide groepen zijn via grote schuifdeuren met elkaar verbonden. Er kan dus ook gekozen worden om de ruimte helemaal open te hebben. Dit zal altijd in overleg met beide pedagogische medewerkers gaan.

2 Basisgroep

De kinderen worden opgevangen in een basisgroep van 22 kinderen, verdeeld over 2 stamgroepen. Elke stamgroep heeft een vaste begeleider en bestaat uit een groep kinderen van verschillende leeftijden. Toch zullen de groepen met bepaalde activiteiten verdeeld worden naar leeftijd. Dit zal dus afhankelijk van de activiteit variëren.

3 Openingstijden

De PompoenBSO is geopend van 13.00u tot 18.00u

3.1 Vakantieopvang BSO

Wanneer een plaatsingsovereenkomst gedurende 49 weken overeengekomen is, vangen wij uw kind ook tijdens de schoolvakanties op. Wel verzoeken wij de ouders twee weken voor aanvang van de vakantie op te geven of hun kind(eren) daadwerkelijk komen spelen, zodat wij ons personeelsrooster binnen de in de CAO-gestelde termijn kunnen maken. Mocht u zonder tijdige opgave toch gebruik van opvang tijdens de vakantie willen maken, dan kan dit uitsluitend na overleg met de groepsleid(st)er op voorwaarde dat er op basis van het personeelsrooster en de leid(st)er-kind ratio nog plek is op de groep.

Tijdens de schoolvakanties wordt er hele dagopvang aangeboden voor de kinderen van de basisschool van 8:00uur tot 18:00uur.

4 Ophalen van kinderen van school

De kinderen van de Koningslinde worden aan de schoolpoort opgewacht door de pedagogisch medewerker. Dit geldt niet voor de kinderen van de Driestroom, waarvoor het vervoer van Den Bosch naar Vught door ouders zelf wordt geregeld onder hun eigen verantwoordelijkheid.

De pedagogische medewerker zal altijd op een vaste plek staan om de kinderen uit school op te vangen, herkenbaar aan de oranje pompoenrugzak. Ook zal hij/zij zich voorstellen aan de leerkracht van het kind. Kinderen worden lopend met een bolderkar opgehaald. De kleinere kinderen kunnen van school naar de Pompoen met de bolderkar vervoerd worden. De grotere kinderen gaan lopend.

7. Contact met ouders

De ouder en leiding zijn samen verantwoordelijk voor de opvoeding van het kind. Er is sprake van gedeelde opvoeding. De opvoeding thuis en in de Pompoen zullen van elkaar verschillen. Het feit dat er verschillen in de opvoeding zijn is niet erg in het geval dat zowel ouders als leidsters op de hoogte zijn van elkaars aanpak en zij elkaar daarin respecteren. De communicatie tussen ouders en leidsters is erg belangrijk. Tijdens het verblijf van een kind op de Pompoen vinden er verschillende momenten van informatie uitwisseling plaats tussen ouders, leidsters en directie.

Contactvormen

7.1 Aanmeldingsprocedure

Wij maken graag op afspraak ruimte voor een kennismakingsgesprek waarin onze visie en manier van werken wordt verduidelijkt. Als nav dit gesprek een inschrijving plaatsvindt, ontvangt U per mail mogelijkheden over de plaatsing van uw kind of eventuele wachttijd.

Indien het kind geplaatst kan worden, wordt er schriftelijk een wenafspraak gemaakt en tegelijkertijd wordt ook de mentor van het kind benoemd. Het is een wettelijke verplichting dat een mentor het kind 1 middag per week moet zien. Hoewel alle leid(st)ers betrokken kunnen zijn bij het kind, zal de mentor de algemene ontwikkeling specifiek volgen.

Als een kind een of meer dagdelen bij ons komt spelen is een goede relatie met ouders, die gebaseerd is op wederzijds respect en gelijkwaardigheid, van groot belang. Dit contact en de overdracht van informatie vindt op verschillende manieren plaats:

1. Overdracht bij het halen van het kind
2. In persoonlijke gesprekken (3 maanden evaluatie, eindgesprek en speciale afspraken)
3. Tijdens ouderbijeenkomsten
4. Schriftelijk bv door de nieuwsbrief
5. Via de ouderraad

7.2.1 Overdracht bij het brengen en halen van het kind

In de overdrachtmomenten bij brengen en halen van het kind komen de dagelijkse dingen aan bod. Soms lopen die gesprekken van alledag uit op meer specifieke opvoedingsvragen. Graag nodigen wij ouders dan uit voor een uitgebreider gesprek waar de kinderen niet bij zijn om zo min mogelijk “over de hoofden van de kinderen”, met ouders te communiceren.

7.2.2 in persoonlijke gesprekken

- Zowel ouders als leiding kunnen beiden om een oudergesprek vragen. Tijdens dit gesprek worden ervaringen van thuis en Pompoen uitgewisseld. Voor dit gesprek wordt 3 kwartier uitgetrokken.
Vaak komt het er door de drukte in de groepen en door de aanwezigheid van andere ouders niet van om voldoende diep en persoonlijk in te gaan op specifieke vragen of problemen die ouders hebben.

Hoewel alle leid(st)ers aanspreekpunt voor kind en ouder kunnen zijn, zullen individuele gesprekken plaatsvinden met de mentor. De mentor houdt overzicht over de algemene ontwikkeling van het kind aan de hand van mentorvragen. Deze mentorvragen zijn voortgekomen uit het waarnemen van de ontwikkeling van de zintuigen, waarin het kind fysiek, emotioneel en mentaal wordt gezien. Wij erkennen dat de tijd, die op de bso doorgebracht wordt, vaak beperkt tot 1 middag, niet groot is. Wij vragen dus ook niet dat leiding bezig is met hele specifieke signalering.

7.2.3 Ouderavonden/bijeenkomsten

De Pompoen organiseert eenmaal per jaar een Pompoenouderavond. De aandacht van deze avond ligt vooral op de manier van werken op de bso. Jaarlijks nodigen we ouders uit het st Jansfeest (begin zomer) en het kerstfeest (begin winter) gezamenlijk te vieren. Wij De data voor deze activiteiten worden via de nieuwsbrief maanden van te voren aangegeven.

7.2.4 Schriftelijke informatie

Informatie naar de ouders wordt niet alleen mondeling, maar ook schriftelijk doorgegeven. Via onze website, het pedagogische plan, e-mail en nieuwsbrieven. De informatie kan gaan over hoe we een jaarfeest in de groep gaan vieren en welke activiteiten er plaats zullen vinden.

7.2.5 De ouderraad

De ouderraad wordt gevormd door ouders van op de Pompoen geplaatste kinderen. Er wordt gestreefd naar een vertegenwoordiging van minimaal twee ouders in de ouderraad. De ouderraad kiest een voorzitter en een secretaris. De ouderraad volgt kritisch het wel en wee rond de Pompoen. De ouderraad vertegenwoordigt alle ouders van de op de Pompoen geplaatste kinderen. De raad treedt adviserend of handelend op indien dit gewenst of noodzakelijk is, zowel richting directie als richting ouders. Er wordt twee keer per jaar vergaderd. De vergaderingen zijn openbaar en elke ouder is welkom als toehoorder. Doel van dit orgaan is om onafhankelijk van het bestuur of de algemeen leidinggevende toe te zien op het gevoerde pedagogisch alsmede het veiligheids-, gezondheids- en duurzaamheidsbeleid. Besproken worden : aanpassingen in het pedagogisch plan; algemeen beleid op het gebied van huisvesting, veiligheid en gezondheid, eventuele wijziging van prijs kinderopvang, klachtenbehandeling indien nodig of andere zaken die op tafel komen. De ouderraad bezit in officiële termen het adviseringsrecht.

8 Wennen op de BSO

Op de buitenschoolse opvang van de Pompoen worden richtlijnen gehanteerd voor het laten wennen van nieuwe kinderen. Voor kleuters die voor het eerst naar school gaan en daarna naar de BSO is dit een grote stap. Wij adviseren hierom pas in de tweede of derde schoolweek te beginnen met wennen op de buitenschoolse opvang.

Ons wenprogramma is als volgt opgebouwd : Allereerst wordt na de plaatsingsovereenkomst de ouders op de hoogte gebracht van de mentor van het kind. De mentor heeft minimaal een hele middag het kind in zijn /haar groep. De mentor is dus een beroepskracht van het kind en bespreekt , indien wenselijk, de natuurlijke ontwikkeling van het kind periodiek met de ouders . De mentor nodigt de ouders een keer per jaar uit voor een mondeling gesprek van 30 minuten. De mentor is ook een vast aanspreekpunt voor de ouders over de ontwikkeling en het welbevinden van het kind.

Stap 1: Nog voordat het kind officieel naar de BSO komt maken de leid(st)ers een afspraak met de ouders om samen met het kind de groepsleid(st)ers te ontmoeten en de groepsruimten te bezichtigen.

Stap 2: Op de eerste wen dag loopt de kleuter samen met de ouder mee vanuit de kleuterklas naar de Pompoen. Aan de kleuter en de ouder wordt verteld wat de bedoeling is met eten en spelen. Er wordt kennis gemaakt met het middagprogramma. Dit kan variëren van 2 tot 3 uur uur. Hierna gaat de kleuter samen met de ouder naar huis.

Stap 3: Op de tweede wen dag gaat de kleuter geheel zelfstandig mee met de groep naar de BSO. Voor sommige kinderen is zo n hele dag een hele opgave en is het wenselijk om de eerste dagen in overleg met de leid(st)ers wat vroeger opgehaald te worden.

Alternatief: Met oudere schoolkinderen kunnen de groepsleid(st)ers bespreken hoe zij zelf het wenproces het prettigste vinden en wordt dit individueel afgestemd.

6. Pedagogische visie.

Net als op de kinderdagopvang is onze inspiratie gevoed door de antroposofie. Wij kijken vanuit een holistische visie naar de ontwikkeling van een kind.

Het ontwikkelen van de zintuigen

Het is gangbaar om te spreken van de vijf zintuigen zoals die in de medische wetenschap worden gehanteerd (horen, zien, ruiken, spreken, voelen). Het antroposofische gedachtegoed van Rudolf Steiner geeft aan bovenstaande zintuigen een bredere betekenis en gaat uit van twaalf zintuigen, waarmee de mens de wereld waarneemt. We kennen wel het gezegde dat iemand 'een zesde zintuig lijkt te hebben'. Daarmee wordt niet zozeer een fysiek orgaan bedoeld maar wel een gave. De twaalf zintuigen waar Steiner het over heeft zijn dan ook niet alleen fysieke zintuigen.

Deze ontwikkelen zich achtereenvolgens in drie perioden van zeven jaar (0 - 7 jaar, 7 - 14 jaar en 14 - 21 jaar). Elke periode staat de opgroeiende mens voor nieuwe ontwikkelingstaken en de zintuigen spelen hierin een belangrijke rol. Hij noemt het de twaalf poorten van de ziel, helpers om de wereld te ontmoeten en om met de buitenwereld een relatie aan te kunnen gaan.

De lichaamsgerichte zintuigen (0 tot 7 jaar); tastzin, levenszin, bewegingszin, evenwichtszin
De omgevingsgerichte zintuigen;(7 tot 14 jaar) geur, smaak, gezicht en kleur, warmtezin
De geestgerichte zintuigen (14 tot 21 jaar) het gehoor- en de toonzin; de woordzin;
gedachten- en betekeniszin, ik-zin

De eerste vier worden de "onderste" vier zintuigen genoemd, de fysieke zintuigen. Ze zijn gericht op de eigen lichamelijkeheid. Het zijn de helpers om op aarde te komen en bezit te nemen van het lichaam (incarneren). De tweede reeks worden ook wel de "ziele zintuigen" genoemd. Deze zijn bedoeld om een verhouding als mens met de wereld te krijgen. Ze zijn dus meer omgevingsgericht. Het derde kwartet worden de "geestelijke" of "sociale" zintuigen genoemd. Deze zijn bedoeld omdat wat innerlijk verborgen is te kunnen openbaren. Er is een groot verband tussen de drie kwartetten. Men kan ze niet los van elkaar zien.

Door middel van de zintuigen komen we in contact met onszelf en met de buitenwereld. Het jongere kind is nog een en al zintuig, alle indrukken komen ongefilterd binnen. Het heeft nog niet geleerd de verschillende zintuiglijke indrukken naar 'waarde' te schatten en de niet waardevolle te negeren. Alles wordt opgenomen. We proberen die onbevangenheid te behouden en te behoeden door te waken over de kwaliteit van de zintuiglijke indrukken. Inrichting en kleurgebruik in de ruimte, voeding, keuze van materialen en de hoeveelheid speelgoed zijn daarop afgestemd.

In de vrijeschool-pedagogiek wordt bij het jonge kind (0 tot 7 jaar) bijzondere aandacht gegeven aan de *tastzin*, de *levenszin* de *bewegingszin* en de *evenwichtszin*. Door deze zintuigen ervaren kinderen een fundamentele relatie tussen hun lichaam en hun omgeving. De lichaam gebonden zintuigindrukken leggen de basis voor psychische en geestelijke vermogens op latere leeftijd. Zo vormt bijvoorbeeld het vinden van evenwicht in lichamelijke zin het referentiekader om ook innerlijk evenwicht te kunnen beleven.

Met de **tastzin** ontdekt het kind zijn omgeving en zijn lichaam. Via aanraken, betasten en grijpen komt het kind tot 'begrijpen'. Het ervaart een bepaalde weerstand waardoor het kind zichzelf en zijn omgeving ervaart, en de grens daartussen. Een goede ontwikkeling van de tastzin geeft op latere leeftijd vertrouwen in de wereld, een belangrijk fundament voor het verdere leven.

Stimulatie van de tastzin: Bij de lichamelijke verzorging, het gedragen worden en op schoot zitten, bij bv voeten masseren of voetenbadjes wordt met dit zintuig rekening gehouden. Speelmateriaal wordt bewust gekozen. Ze zijn van goede kwaliteit en voornamelijk natuurlijk van aard. Ook worden natuurlijke elementen zoals water, zand, gras aangeboden.

Met de **levenszin** ervaart een kind of het zich goed voelt of niet, of het honger of dorst heeft, of het moe of uitgerust is, of het zich ziek of behaaglijk voelt. Het vermogen om harmonie en disharmonie binnen het lichaam waar te nemen, vormt de basis om ook 'gezonde' of 'zieke' situaties in het sociale leven te kunnen onderscheiden.

Stimulatie van de levenszin: Belangrijk voor de ontwikkeling van de levenszin is een goede lichamelijke verzorging, gezonde voeding, een regelmatig (slaap)ritme in de dag en alles wat er toe bijdraagt dat het kind zich behaaglijk voelt. Wij kiezen voor biologische voeding, en in ons dagritme een ritme tussen activiteit en rust.

De **zelfbewegingszin** stelt ons in staat om van binnenuit onze eigen bewegingen waar te nemen door de spanningsverschillen in onze spieren. Het kind ervaart hoe het zich in de ruimte beweegt, dat het loopt, kruipt, springt etc. Door een goed ontwikkelde bewegingszin kan een kind meebewegen met de ander en gevoel ontwikkelen voor non-verbale communicatie. Ontwikkelt de bewegingszin zich goed dan kan een gevoel van vrijheid ontstaan en - op latere leeftijd - het vermogen om innerlijk 'bewogen' te raken en innerlijk mee te voelen met anderen.

Stimulatie van de bewegingsdrang: stimuleren van de grove en fijne motoriek: kruipen, lopen, rennen, springen, handwerken, afgewisseld met rustmomenten. Ook hier weer geldt dat de beweging uit het kind zelf mag komen, dit geldt fysiek, maar ook emotioneel en mentaal.

Als het kind de zwaartekracht leert overwinnen wordt de **evenwichtszin** ontwikkeld. Het leert zich op te richten en te lopen. Vervolgens ontwikkelt het zijn vermogen tot ruimtelijke oriëntatie. De drie fundamentele ruimterichtingen boven, onder, links, rechts, achter en voor worden geoefend en veroverd. Een goed evenwicht in lichamelijke zin geeft een rustpunt van waaruit je alles kunt overzien en legt de basis voor innerlijk evenwicht, innerlijke rust en voor gevoel van evenwicht in overdrachtelijke zin.

Stimulatie van de evenwichtszin: Bijvoorbeeld door te klimmen, springen, balanceren op een boomstam, hinkelen, torens van blokken te bouwen en bouwwerken te maken van kisten en planken.

Het oudere kind van 7 t/m 12 jaar

In de periode tussen het wisselen van de tanden en de puberteit staat de wilsopvoeding niet meer zo op de voorgrond als in de kleuterleeftijd. De reuk- en smaakzin vragen nu om verder ontwikkeling. (" Waar zit een luchtje aan, fysiek maar ook symbolisch ; " een bittere pil slikken", fysiek maar ook symbolisch. De vorming van het gevoel en gemoed komt nu in de plaats van de wilsontwikkeling. Daar is het kind op die leeftijd aan toe. Het kind ontwikkelt een fijn gevoel voor recht en onrecht, voor mooi en lelijk, en beweegt zich psychisch in het spanningsveld tussen goedkeuring en afkeuring, liefde en haat. Samen met het gevoelsleven ontwikkelt zich ook het oordeelsvermogen. Het oordeel is het resultaat van een afweging van meerdere mogelijkheden, doelen, middelen en ervaringen.

Vanaf zeven jaar krijg je een ander beeld te zien, er is een muur gekomen tussen binnen- en buitenwereld, een drempel die overschreden moet worden om van de buitenwereld in de binnenwereld van het kind binnen te komen. De eigen binnenwereld is een afgesloten, afgerond geheel geworden, waarin het kind zich 'thuis' gaat voelen.

Op deze leeftijd is het heel belangrijk dat niet alleen de cognitieve behoeften van kinderen worden gevoed, maar ook dat zij een emotionele gevoelsmatige verbinding met hun omgeving kunnen aangaan en in hun wil tot handelen en creëren worden aangesproken. Wij zien het gevoelsleven van kinderen en hun kunstzinnige vorming als basis voor hun verstandelijke ontwikkeling.

Tussen het 9e en 10e levensjaar ontstaat er een belangrijk keerpunt in de ontwikkeling van het kind. De nabootsingsdrang is langzaam maar zeker verdwenen, het kind is niet meer zo een met zijn omgeving als het hele jonge kind. Rond het 10e jaar, een van de drempels in het leven, ontwaakt een kind. Uiteraard gebeurt dit alles niet van het ene moment op het andere, maar is er een ontwikkeling gaande. Hij (lees ook zij) gaat de wereld om zich heen bewuster en anders dan vroeger ervaren.

Ook zijn binnenwereld verandert, hij gaat zijn ik veel dieper beleven als ooit te voren. Rond het 3e jaar ging het kind ' ik' zeggen, nú komt het dat het zijn eigen 'zelf' voelt. Waarnemend treedt het kind de buitenwereld binnen en duidelijker als vroeger onderkent het in een handeling de achterliggende gevoelens, gedachten.

Veel van wat hem tot nu toe ontging, valt hem nu pas op. Dit ontwaken kan een stille verwondering met zich meebrengen, maar ook tot kritiek leiden. Wat logisch of onlogisch lijkt, neemt hij steeds bewuster waar. Het vermogen om in wat hij waarneemt een verband te ontdekken, moet hij nog ontwikkelen. In elk geval is hij nog niet door ervaring gerijpt. Heeft b.v. zijn vader de schoenen aangehouden terwijl de kinderen de schoenen uit moeten doen, dan komt dat over als 'niet eerlijk'. De volwassenen staan nu niet meer onaantastbaar 'boven' het kind. Eigenlijk vraagt het zich af : hoe weten ze alles en weten ze echt alles?

De kinderen kijken op deze leeftijd veel kritischer naar door wie ze zich iets laten vertellen en wie werkelijk te vertrouwen is. Onrecht beleven ze sterker dan voorheen, hun geweten ontwaakt.

Ze accepteren niet alles meer als vanzelfsprekend. Rond het negende jaar wordt de wereld met een kritische blik van top tot teen bekeken. Strijd en durf spreken het kind hierbij erg aan.

Rond het tiende jaar raakt het kind steeds meer geïnteresseerd, in de samenhang tussen wat in hemzelf leeft en wat hij in de buitenwereld vindt. Geleidelijk krijgt hij zo meer vat op de wereld. Rond het elfde, twaalfde jaar willen kinderen duidelijkheid en rechtvaardigheid.

Er werd voorheen gezegd, dat de kleuter nog geheel openstond voor de omringende wereld. Hij was een open zintuig, die zich alles uit de omgeving opslokte en al nabootsend zich eigen maakte. In de kleuterwereld werd vooral het gebied van de wil aangesproken. Al spelend en door nabootsing leerde hij de wereld kennen. In de leeftijd van 6 tot en met 12 jaar ligt de nadruk op de ontwikkeling via het gevoel. Vanuit een beeldend beleven van

beelden, klanken, kleuren, vormen etc. leert het kind en voelt het zich in zijn element. Wij ervaren het als zinvol om in de opvoeding niet alleen in te gaan op de grote individuele verscheidenheid maar ook te blijven differentiëren op grond van leeftijd en ontwikkelingsfase. Belangrijk in onze visie bij de naschoolse opvang is dat de tijd na school, wordt gezien als vrije tijd. Dit betekent dat er ruimte is voor dat waar het kind behoefte aan heeft. Dit sluit niet uit dat de kinderen ook behoefte kunnen hebben aan een georganiseerde activiteit.

7. Pedagogische doelstelling

Wij willen voor de kinderen na school een veilige liefdevolle en ook uitdagende omgeving scheppen, waarin ze in alle vrijheid en vanuit hun eigen belevingswereld hun sociale, cognitieve kunstzinnige, motorische en praktische mogelijkheden kunnen ontdekken en ontwikkelen naar hun eigen authenticiteit. “Geef mij de tijd en de ruimte en ik Ben Natuur-lijk!

7.1 Persoonlijke ontwikkeling

Onze doelstelling vanuit onze pedagogische visie is dat kinderen:

- dagelijks genoeg bewegen
- zich motorisch ontwikkelen door vrij spel in een uitdagende omgeving
- creativiteit en ontplooiing door spel en spelen
- teamgeest ontwikkelen door als groep een klus te klaren (bv in de moestuin, hut bouwen)
- zich veilig voelen in de groep
- zich ontspannen door de natuurlijke omgeving en beweging
- zich veiliger gaan gedragen doordat het risico s leert (h)erkennen
- kennis opdoen van de natuur en boeiende ervaringen hebben
- zich milieuvriendelijker gaat gedragen,
- ook natuurlijker met zichzelf omgaan

7.2 Sociale ontwikkeling

dat kinderen:

- hun grenzen aan kunnen geven, wat durven ze wel, wat niet, wat vinden ze fijn, wat niet
- duidelijk aan kunnen geven aan de ander wat ze ergens van vinden
- een ander kind leren helpen in uitdagingen die er in de natuur volop aanwezig zijn

7.3 Maatschappelijke ontwikkeling

-een band met de natuur, die hem zijn hele leven bijblijft en wat zich zal uiten in respect voor de natuur, maar ook voor elkaar.

7.4 Hoe bereiken we de pedagogische doelstelling

Zonder een liefdevolle uitgangsbasis waar de kinderen met warmte en aandacht opgevangen worden, kan een kind eigenlijk niet gedijen. Met de liefde en de bemoediging die het kind ontvangt, zal het zich kunnen hechten aan de mensen om zich heen. Kinderen willen de wereld om zich heen graag verkennen en ontdekken, daarin hebben zij een grote behoefte aan veiligheid en geborgenheid en ook uitdaging. Deze draagt bij aan het welbevinden van de kinderen en zorgt er ook voor dat andere pedagogische doelstellingen gerealiseerd kunnen worden. Emotionele veiligheid is de basis waar vanuit het kind zich kan ontwikkelen.

Soms lijkt het wel of opvoeden – in de vorm van grenzen stellen – in strijd is met liefde en warmte. Als je grenzen stelt moet je kracht en gedecideerdheid uitstralen, terwijl liefde en warmte toch meestal geassocieerd worden met zachtheid. Bij liefde hoort ook het aanbieden van veiligheid en duidelijkheid, zo nodig met kracht en gedecideerdheid ook al is dit niet altijd even leuk of gezellig.. Als beide kanten van jongs af aan verzorgd worden door het kind enerzijds warmte, duidelijkheid en veiligheid te geven en door het de ruimte te bieden om zelf de wereld te ontdekken, loop je niet zo snel het gevaar om in uitersten te vervallen.

Van belang voor ons is:

-Een gezellige ruimte met aandacht voor natuurlijke materialen en spe(e)l materialen voor de verschillende leeftijden. Op het moment dat dit plan geschreven wordt zal dit zich nog moeten uitbreiden.

-Er een liefdevolle en respectvolle houding van de groepsleiding. Iedereen wordt geaccepteerd zoals hij is, de kinderen merken deze houding van de groepsleiding

-We werken zoveel mogelijk met vaste leid(st)ers op de groep

-Het aanbrengen van duidelijkheid , veiligheid en structuur in de dag

-Rust, ritme, en herhaling dragen bij aan de ontwikkeling van een gevoel van veiligheid en zelfvertrouwen

-Er is een dagritme van in- en uitademing. Voor een kind is het prettig als het dag verloop geen keurslijf is, maar ademt. Beweging en rust, alleen en samen, binnen en buiten, eten en niet eten zouden zich ritmisch moeten afwisselen. Dit zien we terug in de natuur bij eb en vloed en dag en nacht, in de seizoenen, in alles wat groeit en bloeit. Er is dus continue een balans in actief bezig zijn en tot rust komen en deze rust mogen ervaren.

- Kinderen worden opgehaald en begeleid naar de opvang. Ze worden op persoonlijke wijze begroet en geven de pedagogisch medewerker(s) een hand. De pedagogisch medewerkers laten de kinderen heel duidelijk merken dat ze blij zijn dat ze er weer zijn. De leid(st)ers kennen iedereen bij naam en zijn op de hoogte van bijzonderheden zoals allergieën en dergelijke.

-Er heerst een aangename sfeer in de groep waarbij kinderen hun emoties durven laten zien.

-Er is aandacht is voor elkaar en voor ieder kind afzonderlijk Er wordt tijdens het eten gepraat over de belevenissen van de dag of wat kinderen bezig hield.

-Er wordt gedurende de dag verbaal en non-verbaal contact met de kinderen gemaakt dat aansluit bij de belevingswereld van iedere leeftijdsgroep.

-De pedagogisch medewerkers reageren op een warme en hartelijke manier en laten het kind duidelijk voelen dat het begrepen wordt.

-De groepsleiding gaat op een ontspannen en ongedwongen manier met de kinderen om.

- Er is vanzelfsprekend en gepast lichamelijk contact naar de kinderen toe (troosten, op schoot nemen, aanhalen, arm om de schouder). Ze hebben hierbij een respectvolle en liefdevolle houding, waarbij ze zich laten leiden door de reactie van het kind.

-Kinderen krijgen de gelegenheid te spelen en zich te ontplooien op een manier die bij hun past. Jonge kinderen spelen in de directe nabijheid van de leiding en oudere kinderen kunnen in overleg een grotere vrijheid opbouwen.

-Oudere kinderen vanaf 8 jaar hebben een eigen positie in de groep met meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

-Aan het einde van de middag neemt de leid(st)er van ieder kind afzonderlijk afscheid met een persoonlijke opmerking of groet. Ouders worden ervan op de hoogte gesteld hoe het gegaan is die dag en oudere kinderen van een jaar of 8 of ouder worden in dit gesprek betrokken

7.4.1 We bieden gelegenheid tot het ontwikkelen van de persoonlijke en sociale competenties

Als kinderen ouder worden is het heel belangrijk dat zij naast hun cognitieve behoeften een emotionele gevoelsmatige verbinding met hun omgeving kunnen aangaan en in hun wil tot handelen en creëren worden aangesproken. Wij zien het gevoelsleven van kinderen en hun kunstzinnige vorming als basis voor hun verstandelijke ontwikkeling. De volgende elementen zijn hier bij essentieel:

- De leid(st)er wil een goede band met elk kind opbouwen, zodat het zich veilig en vertrouwd voelt en zich optimaal kan ontwikkelen. Zorg voor andere kinderen, zelfredzaamheid en zelfstandigheid worden hierbij gestimuleerd.

-Er is ruimte voor dat waar het kind behoefte aan heeft. Bijvoorbeeld: knutselen, fantasiespel, lekker hangen, groep,- en gezelschapsspelen, etc. Dit sluit niet uit dat de kinderen ook behoefte kunnen hebben aan een georganiseerde activiteit.

-De leidster probeert de kinderen altijd te helpen om vaardigheden, kennis en inzichten te ontwikkelen en er is ruimte voor meer uitdagend spel;

-Leidsters doen mee zonder kinderen initiatieven te ontnemen. Kinderen worden betrokken in de dagelijkse gang van zaken;

-De leidsters dragen er zorg voor dat er mogelijkheden zijn voor expressie van kunst en cultuur (muziek en toneel);

-We nemen kinderen mee naar buiten en leren ze liefde voor de natuur;

-Wij gaan ervan uit dat kinderen niet de hele tijd geëntertaind hoeven te worden, maar dat er ook gelegenheid moet zijn voor gezonde verveling. We bieden ze niet de hele tijd oplossingen aan, maar vragen kinderen om zelf iets te bedenken. Hierdoor geven we kinderen de kans om zelf met creatieve ideeën te komen en zelf oplossingen te bedenken.

Voor een gezonde ontwikkeling is het van belang dat een kind de kans krijgt voldoende 'echte' ervaringen op te doen. Allereerst zijn alle zintuiglijke ervaringen die het kind via de ogen, de oren, de neus, de mond en de huid opdoet. Echt is de geur van het bos, het gevoel van het koude zand of de ruwe stenen, het afbijten van een appel, het luisteren naar de wind of naar een vogel, of naar iemand die een liedje zingt. Echte ervaringen zijn die van in bomen mogen klimmen en klauteren, van het in evenwicht blijven op een step of skates, hutten bouwen van stenen en planken, van met heel veel honger aan tafel gaan zitten als je lekker door het bos gesjouwd hebt, van nat en koud worden als het regent of vriest en dan weer opwarmen door lekker warme droge kleren aan te trekken.

Als we er op uit zijn het kind alleen maar prettige ervaringen te bezorgen, zal dat het ontwikkelen van persoonlijke en sociale vermogens in de weg staan. Als het lukt om het kind voldoende echte ervaringen op te laten doen is daarmee een stevige basis gelegd voor het ontwikkelen tot een lichamelijke en psychisch gezond mens. Fantasie is een rijke kracht, die bij ieder kind tot bloei kan komen in vrij spelen. Fantasie is een kracht die op veel momenten een hulp kan zijn in je latere leven. Het maakt dat je creatief kunt zijn in moeilijke situaties en dat je in zware tijden van weinig geld, spullen of mogelijkheden je kunt redden.

Het vrije spel is daarbij voor ieder kind onontbeerlijk. Spelen is doen en leren, spelen is leven en scheppen, bewegen en sociaal contact maken. Tijdens het vrije spel wordt er heel veel geleerd, motorische vaardigheden ontwikkeld en ruimtelijk inzicht verkregen. Voor de kinderen biedt het vrije spel voortdurend mogelijkheden voor het verwerken van emoties en het oefenen van persoonlijke competenties en sociale vaardigheden. Spelen met blokken bijvoorbeeld. Als een huis of een kasteel gebouwd wordt, betekend dit dat er gepast en gemeten moet worden. Blokken van allerlei grootte en maat, gelijksoortig of ongelijksoortig worden met zorg uitgekozen en voor het hoofddoel, een huis bouwen gebruikt. Daarbij wordt ook geteld: "Ik moet nog twee van die." Spelen met blokken is voorbereidend rekenen! Spelen in de huisjes is een ander voorbeeld: "Toen was ik de dokter en jij was de mama en jij bent het kind." Kleuters verplaatsen zich in de rol van de ander. Daarbij wordt ook uitgespeeld wat door kinderen als prettig en onprettig wordt ervaren. Een prikje van de dokter bijvoorbeeld is niet leuk. Door het vrije spel krijgen de kleuters grip op verschillende sociale rollen. Ook leren ze omgaan met hun eigen emoties die ze in het sociale verkeer opdoen. De sociaal emotionele ontwikkeling wordt gevoed en het kind leert weerbaar te worden.

Naast het vrije spel zijn er ook activiteiten die aangestuurd worden. Knippen, plakken en kleuren zijn een goede oefening voor de fijne motoriek, die weer de basis vormt voor de schrijfmotoriek. Bovendien wordt het concentratievermogen ontwikkeld. Voorlezen rijmen en zingen dragen bij aan een woordenschatuitbreiding, literaire beleving, ritme gevoel voor de taal en klank beleving.

We kiezen ervoor om gevarieerd, maar niet teveel speelgoed tegelijk aan te bieden. Gebleken is dat een kind heel lang met weinig speelgoed kan spelen. Het kan zich er dan werkelijk mee verbinden en zijn eigen creativiteit en fantasie leren gebruiken. Er is een Kapla kist. De naam Kapla is afkomstig van KAbouter PLAnkjes. Anders dan bij veel andere blokken zijn alle blokjes of plankjes precies hetzelfde van afmeting. Elk blokje heeft een verhouding van 1:3:15. De precisie maakt het mogelijk om ook grotere gebouwen te maken. Hier kunnen zowel de jongere als de oudere kinderen zich helemaal in uitleven. –

-Tekenen is ook van belang voor de ontwikkeling van het kind. Er wordt onder andere getekend met bijenwaskrijtjes of filia krijtjes. Vanuit lijnen, cirkels, spiralen, kruizen en stippen, ontwikkelt de kindertekening zich naar het maken van beelden. Het kind kan zijn binnenwereld uitdrukken door beelden te tekenen, die vaak overeenkomen met de beelden die we tegenkomen in sprookjes en ook dromen.

- Om de kinderen de gelegenheid te geven zich uit te drukken worden er meerdere soorten materialen aangeboden om mee te werken, zoals bijenwas, klei (voor oudere kinderen), verf, verschillende papiersoorten, gevonden materialen, enzovoort. Er kan geknipt, geplakt, gevouwen en gebouwd worden.

Botsingen tussen kinderen in een groep zijn onvermijdelijk. Het zijn bovendien heel leerzame situaties, omdat kinderen hun eigen behoefte en die van de ander leren kennen. Ze leren hoe ze invloed kunnen uitoefenen en wat het effect van hun gedrag is op de ander.

Soms moet je een van de kinderen beschermen, een andere keer moet je door in te grijpen een voorbeeld stellen. Door er even over te praten of door samen te kijken of er een gezamenlijke oplossing te vinden is, kunnen kinderen ervaren dat je ruzies ook op een andere manier dan met gekibbel of slaan kunt oplossen. Bij elke ruzie spelen boosheid, maar ook verdriet en pijn een rol.

Pas als zowel de boosheid als het verdriet een plek mogen hebben, door ze bijvoorbeeld voor de kinderen te benoemen, kan de vrede weer terugkeren.

Het is een kunst voor pedagogisch medewerkers om voldoende ruimte te bieden om kinderen er met elkaar uit te laten komen en begeleiding te bieden waar nodig. Dit gebeurt zodanig door kinderen in hun waarde te laten. De pedagogisch medewerker zal geen scheidsrechter spelen en haar oordeel terug houden.

Ze/Hij zal troost bieden, beide kinderen erkennen in hun behoefte en hun gevoel en helpen de situatie om te buigen door erover te praten en kinderen zelf te laten komen met een oplossing. Fantasie en humor kunnen er voor zorgen dat ruzie binnen de perken blijft en opgelost wordt.

Verder kan het kinderen in hun onderlinge confrontaties enorm helpen als er duidelijk is wat er wel en niet kan. Lichamelijk geweld, pestgedrag en speelgoed hardhandig afpakken kan bijvoorbeeld niet, maar je eigen spullen verdedigen of veilig stellen mag wél. Dit punt hoort ook bij de overdracht van normen en waarden.

De natuur is een essentieel onderdeel. Bijvoorbeeld: samenwerken in de tuin, samen spelen in de zandbak, en voor de wat oudere kinderen: balspelen, (spring)touwen, tikkertje, hutten

bouwen, klauteren en verstoppertje etc. De cognitieve ontwikkeling wordt eveneens door buiten spelen gestimuleerd, door bijvoorbeeld kinderen te betrekken bij de omgeving en de natuur te leren kennen. Op deze manier krijgen kinderen kennis van en respect voor de eigenschappen van planten, dieren en natuurlijke materialen die alleen buiten te vinden zijn. Kinderen worden zich bewust van de veranderingen in de natuur rond de seizoenswisseling. Pedagogisch medewerkers helpen de kinderen bij het leren kijken en luisteren door ze attent te maken op dingen die je kunt zien en horen. ('Kijk eens vingerhoedskruid, wat een mooie bloem hè?' 'Hoor de merel, kijk met de oranje snavel').

De leiding is altijd op de achtergrond aanwezig en helpt en ondersteunt kinderen daar waar nodig, zodat een kind na een conflict of een probleem met b.v. andere kinderen de situatie weer zelf aan kan. Ze helpt de kinderen zelf oplossingen te bedenken.

De ontwikkeling van persoonlijke en sociale competenties speciaal voor het oudere kind vanaf 8 jaar

Tussen het 9e en 10e levensjaar ontstaat er een belangrijk keerpunt in de ontwikkeling van het kind. De nabootsingdrang is langzaam maar zeker verdwenen, het kind is niet meer zo een met zijn omgeving als het hele jonge kind.

De volwassenen staan nu niet meer onaantastbaar 'boven' het kind. Eigenlijk vraagt het zich af : hoe weten ze alles en weten ze echt alles? De kinderen kijken op deze leeftijd veel kritischer naar door wie ze zich iets laten vertellen en wie werkelijk te vertrouwen is. Onrecht beleven ze sterker dan voorheen, hun geweten ontwaakt. Ze accepteren niet alles meer als vanzelfsprekend.

Rond het negende jaar wordt de wereld met een kritische blik van top tot teen bekeken. Strijd en durf spreken het kind hierbij erg aan.

Rond het tiende jaar raakt het kind steeds meer geïnteresseerd in de samenhang tussen wat in hemzelf leeft en wat hij in de buitenwereld vindt. Geleidelijk krijgt hij zo meer vat op de wereld.

Het is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen om spannende dingen te kunnen doen, risico's te nemen. Binnen de BSO mogen kinderen aanvaardbare risico's nemen onder leiding van de pedagogisch medewerkers.

De leidster(s) weten wat de kinderen aan kunnen, leuk vinden en sluiten daar in hun contact bij aan. Er is aandacht voor ieder individueel ontwikkelingsniveau.

We maken nu samen afspraken over zelfstandig komen en gaan, met gezamenlijke activiteiten zoals fruit eten bijvoorbeeld, doet iedereen weer mee.

De leiding is altijd op de achtergrond aanwezig en helpt en ondersteunt kinderen daar waar nodig.

Wat is spannend? Iets doen wat je nog nooit eerder hebt gedaan; op het randje van je eigen grenzen balanceren; iets waarbij je angst moet overwinnen. Wat is een risico? Iets uitproberen met een min of meer onzekere uitkomst; iets waarbij je voordelen moet afwegen tegen de nadelige gevolgen. Waarom risico's nemen? Dit is onderdeel van het leven. Je leert positief verband tussen risico's en welzijn. De wil om risico te nemen en dingen uit te proberen zijn karakteristieken voor effectief leren

Wat kun je er van leren?

❖ zelfvertrouwen;

- ❖ wilskracht;
- ❖ motorische vaardigheden;
- ❖ inschatten gevaar;
- ❖ nieuwe dingen durven en willen aangaan; ❖ lef en vormkracht ontwikkelen;

7.5 Bijzonderheden in de ontwikkeling:

Indien pedagogische medewerkers bijzonder, opvallend of afwijkend gedrag in de ontwikkeling van het kind waarnemen zal de mentor het kind inbrengen tijdens de maandelijkse kind besprekingen . Tijdens de kind besprekingen wordt de kennis van het team ingezet. Verandert het gedrag binnen een maand niet , nodigt de mentor de ouders uit voor een gesprek. Met elkaar zal gekeken worden of er, en zo ja welke hulpbronnen ingeschakeld kunnen worden om het kind te helpen in deze fase. In overleg met de ouders kan er ook contact gezocht worden met school We zullen vaak kiezen voor holistische kijkwijze. In de kind bespreking worden de acties geëvalueerd.

7.6 Taken Pedagogisch Medewerk(st)er

- Is zich ervan bewust dat goede aan het seizoen aangepaste kleding voorwaarde is voor een buiten BSO. Zij/hij geeft hierin het goede voorbeeld en weet ouders en kinderen hierin te adviseren en te begeleiden. M.a.w. hebben kinderen de geschikte kleding aan voor de weersomstandigheden van dat moment en passend bij de activiteiten!

- Is zich bewust dat positieve stimulering een belangrijke aanzet is tot zelfvertrouwen en zelfverzekerdheid, een zeer belangrijke basis voor het leven. M.a.w. heb ik voldoende complimenten gemaakt!

- Is zich bewust van de verschillende leerstijlen. Ieder kind heeft een voorkeur van leren, wat niet wil zeggen dat juist andere leerstijlen niet ontwikkeld kunnen worden. De leid(st)er is zich bewust dat er kinderen zijn die een beeld nodig hebben om zich op te focussen, kinderen die leren doordat iets uitgelegd wordt, kinderen die leren door te ervaren, kinderen die leren door zelf oplossingen te zoeken, kinderen die leren juist met elkaar of alleen. Dit zal voornamelijk bij de uitleg van activiteiten en vaardigheden van belang zijn. De leid(st)er heeft de kennis om de verschillende leerstijlen aan te spreken. M.a.w. Heb ik mijn uitleg getoetst aan in ieder geval de vier leerstijlen, visueel, auditief, kinetisch, probleemoplossend!

- Is zich bewust van de voorwaarde van het risicovol spelen. Een goede voorbereiding is essentieel. Het vooraf bewust zijn van het risico van de activiteit en hier een ontwikkelde werkinstructie in volgen, is vanzelfsprekend. Hij/zij is in staat om duidelijke afspraken te maken met de kinderen. M.a.w. Onderken ik het risico van deze activiteit en de werkinstructie voor deze activiteit!

- Is zich bewust van haar/zijn eigen voorbeeld, fysiek, emotioneel en mentaal. Kleinere kinderen bootsen zonder woorden het gedrag van de volwassene na, grotere kinderen kunnen geïnspireerd raken door het gedrag van de volwassene en hierdoor hun eigen vuur laten ontbranden. M.a.w. Durf ik steeds authentieker te zijn, mezelf in de spiegel aankijken en daaraan steeds verder te ontwikkelen!

- Is in staat goede communicatie met de ouders te onderhouden. Praktische informatie kan via de telefoon uitgewisseld worden. Vast nummer 073-2020077 of mobiel 06-82233235. Aan het einde van de dag worden ervaringen kort besproken. Elk kind heeft een mentor die specifiek de ontwikkeling van het kind volgt. Omdat wij een BSO zijn en de meeste kinderen eenmaal per week komen, kiezen wij niet voor uitgebreide registratie. Wel geven wij ouders

de mogelijkheid om een keer per jaar bij elkaar te zitten en te kijken hoe het gaat met hun kind(e)ren. Indien er vanuit de ouders of leiding meer behoefte is, is dat altijd na overleg mogelijk.

8. Middagprogramma:

13.00 kinderen van de vrije school worden ontvangen op de locatie

13.20u boterhammen maaltijd

14.00u kinderen van de Koningslinde worden opgehaald

14.30u in het bos wordt een plek gezocht, waar gerust, gegeten en gedronken kan worden

15.00u gerichte activiteit/ vrij spel

16.30u thuiskomst op locatie

17.00u binnen spel / ophaalmogelijkheid tot 18.00u

Als gevolg van weersomstandigheden kan er van het middagprogramma afgeweken worden.

9. Activiteiten op de BSO

In alle BSO lokalen wordt ook een huiselijke en gezellige sfeer gecreëerd. Centraal staat dat het 'vrije tijd' is. De kinderen zijn vrij van school en mogen zelf bepalen wat zij mee willen doen. Zij mogen zelf hun spel maken. Niettegenstaande deze vrije keuze bieden wij dagelijks activiteiten aan in de natuur, opdat de kinderen altijd iets te doen hebben en uitdagingen kunnen vinden. Deze activiteiten zullen aangepast zijn aan de jaargetijden, de leeftijd en interesse.

Ook binnen wordt er gekeken naar de leeftijd en ontwikkeling van het kind bij het aanbieden van de activiteiten en staan de beelden van de natuur, seizoenen en jaarfeesten centraal. Er wordt op de BSO gewerkt en gespeeld met natuurlijke materialen. Ook hier staat het zelf ervaren, doen en beleven voorop het resultaat. Er is geen overdaad aan speelgoed aanwezig. Dit heeft tot gevolg dat de kinderen met hun eigen fantasie hun spel kunnen vormen. Het lokaal kent verschillende hoekjes waar kinderen wat meer afgezonderd kunnen spelen.

De kunstzinnige aangeboden activiteiten hangen met het jaargetijde samen. Voorbeelden hiervan zijn bv :

-bakken (koekjes),

-koken (soep),

-tuinieren (in de moestuin, onkruid wieden),

werken met wol (wol vilten, wol prikken), tekenen (waskrijt en filiakrijt), plakken en knippen, steen (mozaïek, speksteen), stof (batikken), schilderen , hout bewerken, kaarsen trekken,

-muziek

10. BKR en afwijking hiervan

Vanaf 1 januari 2019 is het wettelijk bepaald dat in een BSO groep een pedagogische medewerker op 12 kinderen staat. Op de Pompoen zal bij een grotere groep dan 6 altijd een extra vrijwilliger, stagiaire aanwezig zijn tijdens de bos tijd. Dit zal iemand zijn die omgang met kinderen eigen is, duidelijkheid uitstraalt en liefde voor en kennis van de natuur heeft.

Volgens de wet mag een half uur op het einde van de dag hier van afgeweken worden. In principe werken beide pedagogische medewerkers tot 18.00u, we willen echter wel de mogelijkheid open houden.

Indien, bij vakantie of studiedagen op de BSO tien aaneengesloten uren worden aangeboden, kan men volgens de wet 3 uur afwijken van de BKR. Afhankelijk van het aantal te verwachten kinderen op deze dag houden we de mogelijkheid open om hier gebruik van te maken te weten van 8.00u tot 9.00u , van 17.00 tot 18.00u en tussen de middag van 13.00u tot 14.00u. VB die dag zijn er 13 kinderen; er moeten dan 2 pedagogische medewerkers zijn, we kunnen dan de gestelde 3 uur hiervan afwijken.

11. Ziekte

- van het kind

Als het kind ziek is, is het kind het meeste gebaat bij rust. De BSO van de Pompoen is gericht op buiten, hierdoor is er weinig ruimte voor het opvangen van het zieke kind. We vragen ouders hier begrip voor. Indien een kind ziek wordt tijdens de BSO tijd, nemen we contact op met de ouders en overleggen wat voor beide partijen haalbaar is. Natuurlijk kan het kind, binnen de mogelijkheden van groepsopvang, dan op liefdevolle aandacht rekenen.

- van de pedagogische medewerker

Indien een van de vaste pedagogische medewerkers ziek is wordt het buitenprogramma aangepast. Voor een invaller is het moeilijk in te schatten welke vrijheden kinderen gewend zijn en aan kunnen.

12. Vakantie/vrije dagen

De pompoen is altijd gesloten in de:

-zomervakantie: in principe de laatste week van juli en eerste week van augustus.

-wintervakantie: 24 december (al vrij) tot en met 1 januari

-de dag na hemelvaart

-alle erkende feestdagen zoals 27 april, tweede paasdag/pinksterdag en hemelvaart

-jaarlijks zal er eenmaal een studiedag gepland worden, deze wordt 6 maanden van te voren bekend gemaakt worden. Ouders krijgen voor deze dag een ruil dag aangeboden. Natuurlijk moet dan wel rekening gehouden worden met de BKR regeling

Zoals contractueel is vastgelegd worden er 49 weken betaald. Hier kan jaarlijks enige afwijking in zitten afhankelijk van de kalender met erkende feestdagen van betreffend jaar.

13. Klachten

Zie protocol

14. Protocollen

In bijzondere situaties waarvoor bijzonder beleid wordt gevraagd, zijn protocollen/werkinstructies opgesteld welke in een handboek zijn opgenomen. Alle betrokken medewerkers dragen er zorg voor deze toe te passen, waarbij grote zorgvuldigheid in acht wordt genomen. Bij twijfel raadpleegt de betrokken leidster de directie. Dit handboek bevindt zich in de speelruimte en natuurlijk inzichtelijk voor ouders.

-veiligheid- en gezondheidsplan

-meldcode voor kindermishandeling

-klachtenprocedure

Kinderdagverblijf de Pompoen is ingeschreven in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen: het LRKP. In dit register kunt u eenvoudig gegevens over ons kindercentrum inzien. Voor ouders is het belangrijk om de jaarlijkse inspectierapporten van de GGD door te lezen. De GGD houdt toetst de kwaliteit van ons kindercentrum aan de geldende wetten en regelingen en kijkt hierbij nadrukkelijk ook naar de uitvoering van bijvoorbeeld het pedagogisch beleid op de groep. De rapporten die dit oplevert zijn via: www.landelijkregisterkinderopvang.nl voor alle organisaties te zien.